

Stockholms
universitet

Samverkan vid Stockholms universitet

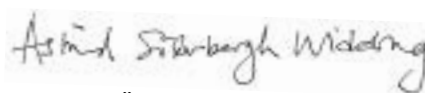
Samverkan – en grundbult i Stockholms universitets verksamhet

När Stockholms högskola grundades 1878 var det framför allt i syfte att bedriva fri grundforskning i upplysningstidens anda. Som den andra sidan av myntet fanns också ambitionen att förmedla forskningen till det omgivande samhället genom öppna föreläsningar. För Stockholms universitet är alltså samverkan en grundbetingelse både för vår tillblivelse och vår framtida utveckling.

När jag tillträdde som rektor 2013 kunde jag konstatera att samverkan var ett av universitetets viktigaste utvecklingsområden. Vi bedriver förvisso redan samverkan – därom vittnar vår historia – men dagens mångsidiga verksamhet kräver överblick och en samlad syn på vad vi vill åstadkomma med olika typer av samverkan framöver. En rad åtgärder har redan genomförts. En ny Samverkansavdelning har inrättats inom förvaltningen, som sammanför kommunikation, externa kontakter och relationer samt fundraisingverksamhet. Inom kärnverksamheten har två rektorsråd tillsatts, ett för samverkan och ett för strategiska partnerskap. Denna samverkanskartläggning är också ett led i det samlade arbetet. För att kunna avgöra vart vi vill nå i framtiden har det varit nödvändigt att först av allt identifiera vad vi redan gör. Som framgår av kartläggningen bedriver Stockholms universitet i dag samverkan på bred front och inte sällan i frontlinjen. Jag vill rikta ett varmt tack till alla som bidragit med sin tid och med information om samverkansaktiviteter – kartläggningen är i sig ett exempel på samverkan inom universitetet.

Samverkan ligger i tiden. I dag lyfts den särskilt fram av regeringen – samverkan går som en röd tråd genom 2016 års forskningsproposition *Kunskap i samverkan*. Samverkan blir även en del av omfördelningsmodellen för kvalitetsmedel mellan lärosätena framöver. Till detta ställer sig Stockholms universitet negativt. Vi tror nämligen inte, utifrån vår egen breda samverkansbakgrund, att det går att införa en enkel indikator för att mäta samverkan. Regeringen framhåller samtidigt gärna att samverkan ska ske ”på alla ledder och bredder”. Ett sådant synsätt välkomnas av Stockholms universitet, snarare än det snävare innovationsinriktade fokus som ofta dominerat i det förflutna. Vi hoppas nu att ett sådant bredare samverkansbegrepp kan förverkligas.

Denna samverkanskartläggning, som visar bredden och styrkan i Stockholms universitets samverkan, syftar till att lägga grunden för ett framtida strategiskt utvecklingsarbete. Samverkan är och förblir en grundbult i universitetets verksamhet. Vi vill utveckla samverkan på bästa sätt, inte bara för att svara upp mot regeringens krav utan framförallt så att universitetet kan fylla sin roll i samhället. Det är viktigt för Stockholm, för omvärlden och för framtiden.

ASTRID SÖDERBERGH WIDDING

Rector vid Stockholms universitet

Innehåll

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	6
KARTLÄGGNING AV SAMVERKAN VID STOCKHOLMS UNIVERSITET	9
FORSKNINGSSAMVERKAN	11
Forskningsprojekt	12
Forskarutbildning	14
Uppdragsforskning	16
Samverkan kring infrastruktur	18
Personrörlighet inom forskning	19
UTBILDNINGSSAMVERKAN	21
Externa lärare	22
Studiebesök	23
Externa projekt och moment	24
Självständiga arbeten	24
Verksamhetsförlagd utbildning och praktik	25
Extern representation i programråd	27
Uppdragsutbildning	28
SAMHÄLLSUTVECKLING	31
Expertuppdrag	32
Forskningskommunikation	34
Innovation	37
SAMVERKANSPARTNER OCH ALUMNER	39
Alumner	40
BILAGA 1: MEDVERKANDE INSTITUTIONER	43

Sammanfattning

Våren 2015 genomfördes den första kartläggningen av Stockholms universitets samverkan med det omgivande samhället. Ledningsrepresentanter för 50 av universitets 55 institutioner, institut och centra¹ intervjuades. Det omfattande svarsmaterialet har sedan sammanställts och bearbetats. I denna rapport presenteras resultat från kartläggningen i tre huvudsakliga samverkanskategorier: forskning, utbildning och samhällsutveckling.

KARTLÄGGNINGEN VISAR ATT Stockholms universitet har en bred och omfattande samverkan. Samtliga institutioner som medverkat i kartläggningen samverkar i någon form; de flesta institutioner samverkar dessutom på mer än ett sätt. Den vanligaste formen av samverkan är samhällsutveckling – det vill säga forskare som agerar experter i media eller deltar i utredningar, forskningskommunikation eller innovation. Samtidigt visar kartläggningen att en stor majoritet av universitetets institutioner även ägnar sig åt samverkan som bidrar till att utveckla kärnverksamheten: forskning och utbildning (figur 1).

Några allmänna observationer från kartläggningen:

- **FORSKNINGSSAMVERKAN**

En majoritet av institutionerna uppger att de inom området forskningssamverkan samverkar med externa aktörer, framförallt inom offentlig sektor. Det rör vanligen forskningsprojekt, men även uppdragsforskning och infrastruktur är vanligt förekommande. Den senare gäller framförallt tung utrustning (instrument, laboratorier, etc.) inom det naturvetenskapliga området och databaser och register inom det humanvetenskapliga området.

- **UTBILDNINGSSAMVERKAN**

Gästföreläsare, studiebesök och praktik är vanligt förekommande sätt att samverka inom utbildningen. Ett flertal institutioner samverkar med externa organisationer för att göra utbildningen mer relevant för yrkeslivet.

- **SAMHÄLLSUTVECKLING**

Kartläggningen visar att universitetet på ett flertal sätt bidrar till samhällsutvecklingen; forskare anlitas i statliga utredningar, lämnar remisser på lagförslag och ingår i olika expertorgan. I princip alla institutioner uppger att deras forskare kontaktas av media för expertkommentarer kring aktuella samhällsfrågor. I princip alla deltar också i olika former av populärvetenskapliga aktiviteter och flera institutioner producerar även eget populärvetenskapligt material.

Kartläggningen visar också att institutionerna allt mer använder sociala medier som Facebook, Twitter och YouTube i sin forskningskommunikation.

- **SAMVERKANSPARTNER**

Universitetets institutioner samverkar totalt med minst 700 externa samverkanspartner. Kommuner, myndigheter och andra aktörer inom offentlig sektor dominerar, cirka 75 procent återfinns där. Förutom offentlig förvaltning finns även samverkan med många företag och med ideella organisationer.

¹ Hädanefter används institution som samlingsnamn för institutioner, institut och centra som ligger direkt under fakultet.

Samverkan – ett sätt att utveckla universitetet

Stockholms universitet har alltid prioriterat öppenhet gentemot det omgivande samhället. Med sitt läge i huvudstaden har universitetet nära till viktiga samhällsfunktioner och därmed också naturligt en omfattande samverkan. Men vilken samverkan som finns mer precist, och i vilken omfattning, har inte tidigare varit känt, varken på universitetet som helhet eller på institutionsnivå.

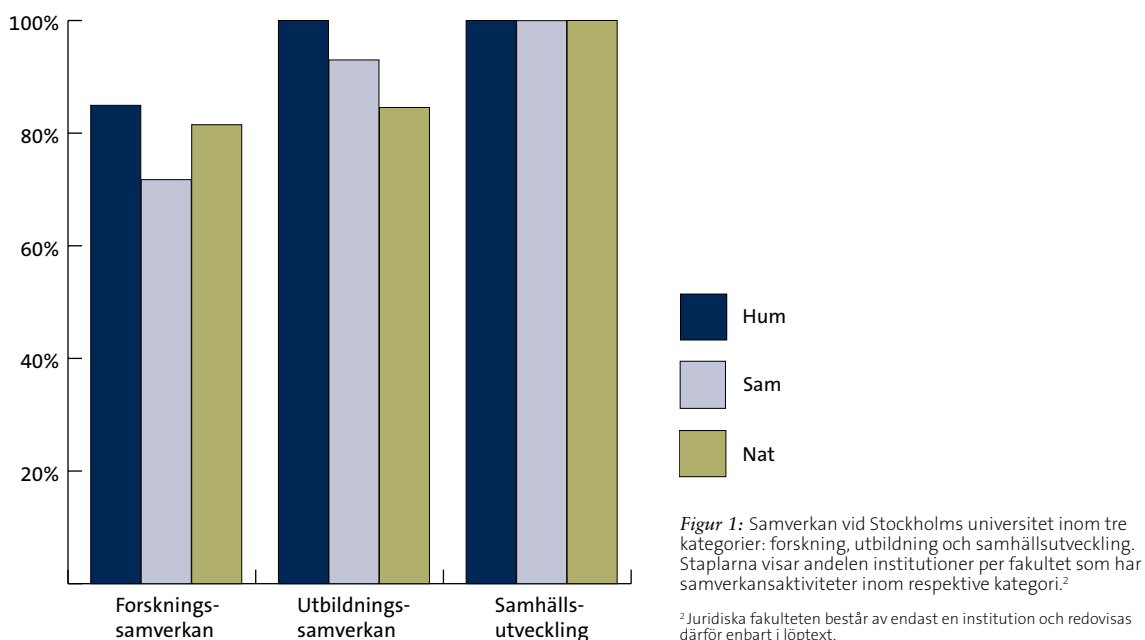
För universitetet är samverkan med det omgivande samhället ett viktigt sätt att utveckla kärnverksamheten genom att öka kvaliteten och relevansen i forskning och utbildning. Stockholms universitets övergripande målsättning med samverkan finns uttryckt i universitetets långsiktiga strategi.

Universitetet spelar en nyckelroll för det demokratiska samhällets utveckling genom sin roll som producent och förmedlare av kunskap. Stockholms universitets samverkan med det omgivande samhället har som övergripande mål att främja universitetets kärnverksamhet: forskning och utbildning och att göra universitetets kompetens och resultat tillgängliga för andra aktörer i samhället. Samverkan ska resultera i ömsesidiga fördelar genom flöden av idéer och kunskap mellan universitetet och samhället.

Ur "Strategier för Stockholms universitet 2015–2018"

Stockholms universitet har under senare år successivt stärkt organisationen för att stödja institutionernas samverkan med det omgivande samhället. Det senaste initiativet var att rektor 2015 beslöt om en särskild satsning på samverkan vid universitetet i form av en ny Samverkansavdelning inom förvaltningen och tillsättning av ett nytt rektorsråd för samverkan. Parallellt utvecklades Samordningsgruppen för samverkans- och innovationsfrågor (SOSI) till att vara en aktiv brygga mellan ledning, förvaltning och kärnverksamhet i samverkansfrågor.

Samtidigt initierades denna kartläggningen med primärt syfte att synliggöra befintlig samverkan genom att identifiera och sammanställa den samverkan som pågår i dag. Kartläggningen, som genomfördes i form av intervjuer under april–maj 2015, är också tänkt att bidra till vidare utveckling av samverkan genom att den fångar upp de behov av ytterligare stöd för samverkan som finns på institutionerna. Dessa behov har sammanställts i en lista som kontinuerligt behandlas av SOSI. Kartläggningen ska därför ses som ett led i en fortsatt verksamhetsutveckling.

Kartläggning av samverkan vid Stockholms universitet

Kartläggningen är avsedd som en första överblick av universitetets samverkan – den visar hur vanliga samverkansaktiviteter är och ger exempel på vad de kan innebära. Rapporten fungerar också som underlag för ett fortsatt och fördjupat arbete inom prioriterade områden.

Så här gjordes kartläggningen

Kartläggningen genomfördes i form av intervjuer med ledningen för respektive institution, i huvudsak prefekter och föreståndare. Intervjuerna bestod av frågor inom tolv olika teman. Intervjuerna genomfördes av personal vid Avdelningen för externa kontakter (i dag Sektionen för externa relationer, en del av Samverkansavdelningen). Varje intervju tog cirka två timmar som både spelades in och dokumenterades med anteckningar, svarsanteckningarna skickades sedan till respondenterna för kontroll och godkännande. Anteckningar och transkriberade intervjusvar omfattade drygt 800 A4-sidor. Data sammanställdes, kategoriserades och analyserades, både kvantitativt och kvalitativt.

Av universitetets dåvarande 55 institutioner, institut och centra deltog 50 i kartläggningen, vilket ger en svarsfrekvens på 91 procent. En lista över medverkande institutioner finns i bilaga 1. Resultaten redovisas i huvudsak som relativ förekomst per fakultet och illustreras grafiskt med diagram. Juridiska fakulteten, som endast omfattar en institution, presenteras enbart i text.

Kartläggningens resultat delas i rapporten upp i tre huvudsakliga kategorier: samverkan inom forskning, samverkan inom utbildning och samverkan inom samhällsutveckling (bl.a. expertuppdrag och forskningskommunikation). Inom varje kategori anges ett antal samverkansformer som beskriver exempel på samverkan inom området. Varje avsnitt i rapporten inleds med en kort definition av dessa samverkanskategorier och samverkansformer.

Forskningsamverkan

Samverkan inom forskning indelas i fem samverkansformer:

- Forskningsprojekt
- Forskarutbildning
- Uppdragsforskning
- Samverkan kring infrastruktur
- Personrörlighet (adjungeringar och delade tjänster)

SAMVERKAN INOM FORSKNING kan vara gemensamma forskningsprojekt (med eller utan extern finansiering) eller följeforskning, men också uppdragsforskning. Det kan också handla om forskarutbildning med samarbete kring forskningsprojekt genom externa handledare eller s.k. industri- eller kommundoktorander. Att dela på infrastruktur, utrustning eller databaser kan också vara samverkan. Ytterligare ett sätt att samverka kan var att röra sig mellan två olika organisationer, genom adjungering eller genom delade tjänster (personrörlighet) (figur 2).

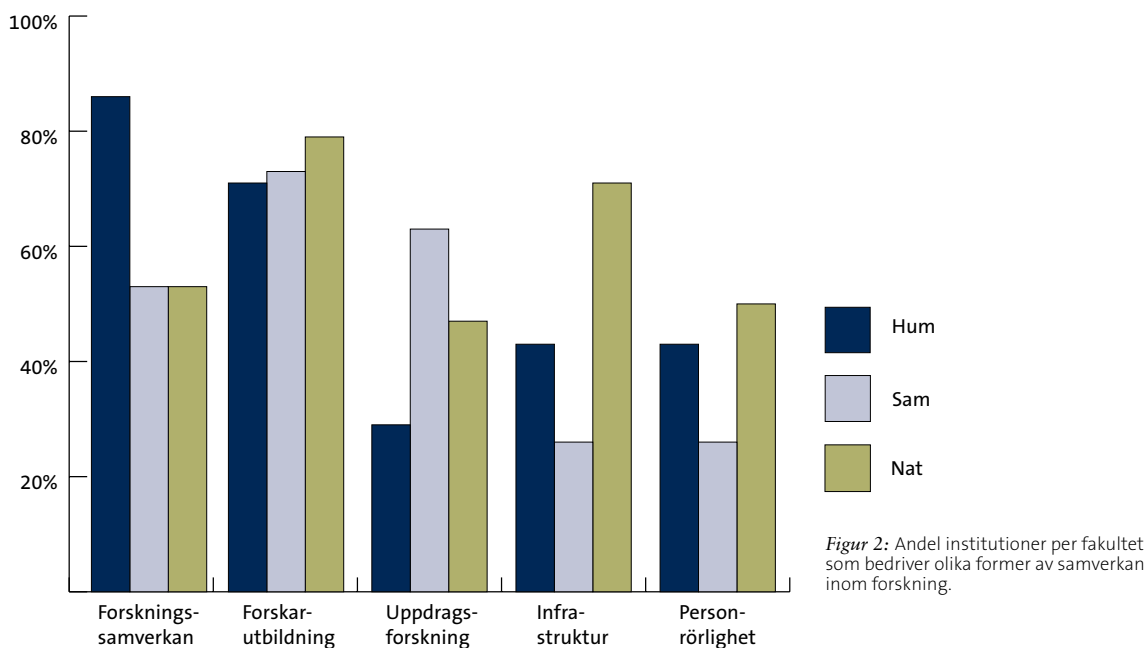
Universitetets forskningsamverkan ska leda till ökad kvalitet, nya impulser och perspektiv. Samverkan och strategiska partnerskap med aktörer utanför akademien ska bidra till att säkerställa forskningens förnyelse och samhällsrelevans. Främjande av samarbeten över ämnesgränser och öppenhet ska leda till nya frågeställningar och samarbetsvägar för forskningen.

Ur ”Strategier för Stockholms universitet 2015–2018”

Forskningsamverkan drivs vanligen av forskargrupper eller enskilda forskare och består ofta av flera olika aktiviteter, d.v.s. gemensamma projekt med extern part kan inkludera finansiering av doktorander, extern bihandledare och tillgång till infrastruktur.

Ovan: Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut tar prover för att kartlägga tunnelbanans mikroorganismer – ett samarbete med Stockholms läns landsting.

Gunhild Rosqvist, professor och föreståndare för Tarfala forskningsstation, Institutionen för naturgeografi.

Renskötare och klimatforskare i ömsesidig samverkan

– Kunskapen om renarnas rörelser på fjället har överförts mellan renskötare i generationer. Det är en traserad kunskap som är otroligt värdefull när vi ska förstå hur naturmiljön förändras, säger Gunhild Rosqvist, professor och föreståndare för Tarfala forskningsstation.

Vid universitetets forskningsstation på Kebnekaise har forskare studerat klimatförändringar i arktisk fjällmiljö i över sjuttio år. Gunhild Rosqvist hade länge funderat över hur hon kunde stötta renskötarnas verksamhet och samtidigt få hjälp i sin egen forskning om hur ekosystemet förändras. För några år sedan inledde hon därför en dialog med företrädare för samebyn Laevas. I ett första steg fick hon hjälp att placera ut väderstationer längs renarnas vandringsleder.

– Deras kunskap är lika viktig för oss som dyrbara instrument. I gengäld har vi delat med oss av våra data till renskötarna. Det hjälper renskötarna att förstå vad som styr renarnas beteende. Men samerna får också möjlighet att visa myndigheterna vad som behövs för att renskötseln ska överleva i framtiden.

Gunhild Rosqvist vill fördjupa samarbetet, och på sikt involvera renskötarna som ett slags medborgarforskare. Det ska inte bara stärka samernas situation, för henne handlar det lika mycket om att utveckla forskningen.

– Att kunna koppla djurens rörelser på fjället till förändringar i klimatet och ekosystemet öppnar nya, spännande forskningsmöjligheter, säger Gunhild Rosqvist.

Forskningsprojekt

Samverkan inom forskningsprojekt avser samarbete med extern organisation utifrån ett gemensamt intresse. Det kan ske med eller utan direkt finansiering. Det kan innebära att både institution och extern part bidrar med finansiering, antingen i form av lön till doktorand och in-kind tid från en handledare, eller i form av en gemensam ansökan. I många projekt samarbetar man kring metodutveckling och andra forskningsfrågor, men samverkan inom forskningsverksamhet omfattar även gemensam tillgång till teknisk utrustning (se även avsnittet Samverkan kring infrastruktur) och forskning på externa data.

Inom Humanistiska fakulteten anger många institutioner att samverkan förekommer inom forskningsprojekt men det är färre som samverkar i någon större omfattning. De språkligt inriktade institutionerna samverkar framförallt med kommuner eller enskilda skolor, men även bibliotek och ambassader nämns. Kompetensutveckling av skolpersonal är en vanlig form av samverkan med skolvärlden liksom datainsamling i gemensamma projekt där teori och praktik kan mötas. Samverkan med externa organisationer inom samma sektor är vanligt, här nämns museer, konsthallar, teatrar, Svenska Filminstitutet och Institutet för framtidsstudier som exempel. Institutionen för mediastudier har en mycket bred och aktiv kontaktyta med det omgivande samhället, främst inom mediebranschen men också inom yrkeslivet generellt. Samverkan kan t.ex. handla om utveckling och produktion av utställningar eller populärvetenskapliga texter och digitalisering av arkiv.

Forskningssamverkan inom Samhällsvetenskapliga fakulteten domineras av samverkan med offentlig sektor och avnämningarorganisationer (myndigheter och kommuner). Det är ofta fråga om uppdragsforskning och det finns en viss överlappning gentemot expertuppdragen. Det är naturligt inom vissa ämnen att forskare har samröre med relevanta myndigheter och agerar experter utan att det är ren uppdragsforskning. Ett antal institutioner har en väl utvecklad samverkan med företag, dessa har samtidigt omfattande samverkan också med offentlig sektor.

Inom Juridiska fakulteten sker forskningssamverkan vanligen i form av industridoktorander.

Inom Naturvetenskapliga fakulteten är det rätt vanligt med forskningssamverkan med företag och då rör

det sig ofta också om doktorander och infrastruktur. I synnerhet den kemiska sektionen har framgångsrika samarbeten med företag. Inom Sektionen för geo- och miljövetenskaper och Biologiska sektionen finns en långsiktig forskningssamverkan med myndigheter som sträcker sig långt tillbaka i tiden, framförallt inom miljö- och klimatområdena.

Exempel från institutioner

Historiska institutionen bedriver samverkan inom flera centra, t.ex. tillsammans med Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Stockholms stad inom Stads- och kommunhistoriska institutet. Inom Centrum för maritima studier samarbetar institutionen och Statens maritima museer med aktörer både nationellt och internationellt. Vid Institutionen för mediastudier har forskare vid Centrum för modevetenskap alltsedan starten 2006 haft ett nära samarbete med Hallwylska museet. Institutionen för språkdidaktik har en omfattande samverkan med skolvärlden och beskriver den som en förutsättning för det egna arbetet. Engelska institutionen deltar i ett internationellt forskningssamarbete (GALA) där även näringslivet är involverat. Institutionen för romanska och klassiska språk har ett samarbetsprojekt med Vatikanbiblioteket kring digitalisering av handskrifter.

Specialpedagogiska institutionen har en omfattande forskningssamverkan. Genom åren har Skolverket varit en viktig samarbetspartner. Institutionen har även samarbeten med enskilda skolor, specialpedagogiska enheter och kommuner, inklusive Stockholms stad. 2008 inleddes ett flerårigt samarbete med Astrid Lindgrens Barnsjukhus, Karolinska Huddinge och S:t Eriks Ögonsjukhus kring synskador hos barn.

Institutionen för biokemi och biofysik har samarbeten med en rad företag, bl.a. 3M, AstraZeneca, IPSEN innovation och Xbrane – det sistnämnda för övrigt ett avknopningsföretag från universitetet. Institutionen för material- och miljö kemi har en omfattande företagssamverkan, dels genom forskningscentret EXSELENT och dels på egen hand. Exxon Mobil, Sandvik, Perstorp och Energimyndigheten är några samarbetspartner. Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut är värd för ett centrum för strålskyddsforskning (CRPR) som finansieras av Strålsäkerhetsmyndigheten. Institutionen för ekologi, miljö och botanik har flera forskningssamarbeten med både svenska och tyska företag, och även med en privat djurpark i Tanzania. Även vid Institutionen för naturgeografi är forskningssamverkan vanligt förekommande. Det sker t.ex. inom Bolincetret för klimatforskning som drivs tillsammans med bl.a. SMHI.

Ovan: Institutionen för mediastudier har ett nära samarbete med Hallwylska museet. Fördjupad forskning om museets dräktsamlingar har bland annat bidragit till att samlingarnas tillgänglighet för museets besökare ökat.

Nedan: Forskning vid Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut.

Forskarutbildning

Samverkan inom forskarutbildning innebär att det omgivande samhället involveras, dels för att det ger forskare en praktisk koppling till det som studeras, dels för att säkerställa relevans för samhället. Samverkan inom forskarutbildning inkluderar:

- externa lärare (gästlärare och gästföreläsare)
- externa handledare
- externa doktorander (industri-/kommundoktorander)

Samverkan inom utbildning på forskarnivå förekommer på alla fakulteter men i varierande utsträckning. Vanligast är anlitande av gästföreläsare/externa lärare, och då ofta från den arbetsmarknad som ämnet har beröring med. Samverkan inom forskarutbildning är vanligare inom Naturvetenskapliga fakulteten än övriga fakulteter förutom vad gäller externa doktorander, där det är vanligare vid Samhällsvetenskapliga fakulteten (figur 3), liksom vid Juridiska institutionen. Det förekommer också forskarskolor som drivs tillsammans med extern part men det saknas tillräckligt underlag för att inkludera dem i rapporten.

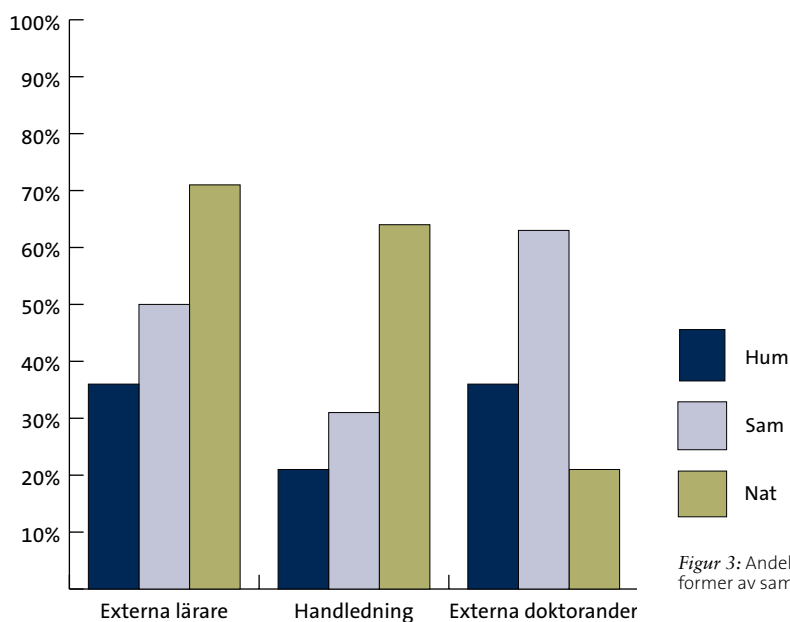
Externa lärare och externa handledare

Externa lärare och gästföreläsare är i många fall rekryterade bland institutionernas samarbetspartner och/eller alumner. Även Centrum för de humanistiska ämnernas didaktik (i dag en del av Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnernas didaktik) anlitar forskaralumner, dels för att hjälpa doktorander i skrivarbetet, dels vid högre seminarier och boksläpp. Ibland fungerar gästlärare och gästföreläsare även som bihandledare.

De olika samarbetsparterna är till stor del ämnesberoende. Gästlärare och externa handledare ska ha relevant kunskap, oavsett om den externa organisationen finns inom offentlig sektor, näringsliv eller annan samhällssektor. För Statistiska institutionen är det relevant att anlita gästlärare från Statistiska centralbyrån medan Institutionen för geologiska vetenskaper har externa handledare från bl.a. Svensk Kärnbränslehantering (SKB) och Naturhistoriska riksmuseet.

Externa doktorander

Externa doktorander definieras som doktorander som har sin anställning i annan organisation, ofta kallade industridoktorander eller kommundoktorander. De är vanligast inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, där det förekommer vid cirka tre fjärdedelar av institutionerna.

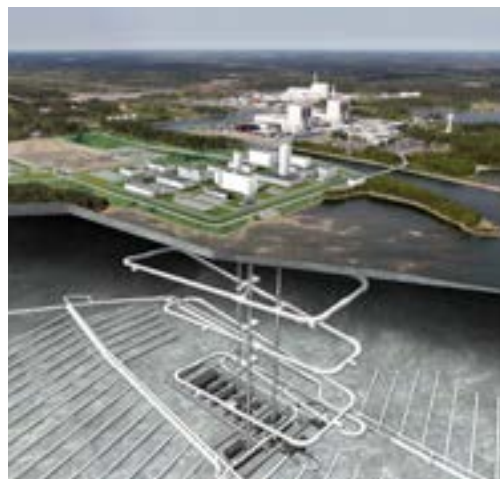
Figur 3: Andel institutioner per fakultet som bedriver olika former av samverkan inom forskarutbildningen.

Anställningsformen för externa doktorander varierar. Vissa externa doktorander har sin forskningsverksamhet enbart förlagd till institutionen, andra är verksamma vid både hemmainstitutionen och hos en extern organisation. Oavsett anställningsform dominerar samverkan med offentlig sektor – kommuner, landsting och myndigheter – vid samtliga fakulteter. Vid institutioner som ansvarar för professionsutbildningar, t.ex. till lärare och sociolog, är externa doktorander särskilt vanligt förekommande.

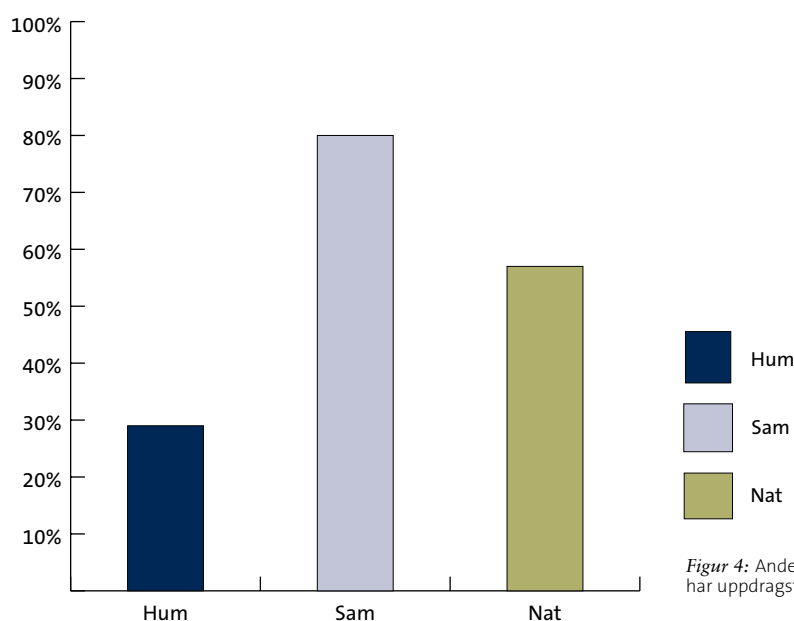
Stockholms stad och andra kommuner i regionen är vanliga samverkanspartner. Till exempel har Centrum för de humanistiska ämnenas didaktik licentianter med extern finansiering från såväl Stockholms stad som kommunerna Nacka och Österåker. Doktorander som finansieras av Stockholms stad finns även vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap samt vid Engelska institutionen.

Andra exempel på offentliga organisationer som finansierar doktorander vid universitetet är Brottsförmyndigheten (Juridiska institutionen), Socialstyrelsen (Sociologiska institutionen) och Försvarshögskolan (Psykologiska institutionen).

Privata företag som finansierar doktorander förekommer också, vanligast är det inom Naturvetenskapliga fakulteten. Några exempel på företag som finansierar doktorander där är Unilever (Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi), Bioarctic Neurosciences (Institutionen för neurokemi) och Swedbank (Matematiska institutionen).

Ovan: Övre bilden visar Svensk Kärnbränslehantering, nedre bilden visar Naturhistoriska riksmuseet.

Figur 4: Andel institutioner per fakultet som anger att de har uppdragsforskning.

Uppdragsforskning

Uppdragsforskning avser ett väl avgränsat uppdrag, ett forskningsprojekt, som finansieras av extern part. Det kan i vissa fall vara svårt att särskilja uppdragsforskning och övrig samverkan inom forskningsverksamheten där den externa parten bidrar finansiellt.

Den största andelen institutioner som uppger att de ägnar sig åt uppdragsforskning finns vid Samhällsvetenskapliga fakulteten (figur 4). De sammanlagda intäkterna för uppdragsforskning är dock större hos institutionerna på naturvetenskaplig fakultet. Totalt inbringade uppdragsforskningen vid Stockholms universitet 66 mnkr under 2015 (figur 5).

Uppdragsgivarna är vanligen från offentlig sektor, men det finns även exempel på uppdragsforskning som utförs åt näringslivet. Oavsett uppdragsgivare betonar de flesta institutioner möjligheten att fritt publicera resultat även när forskningen sker på uppdrag av externa organisationer.

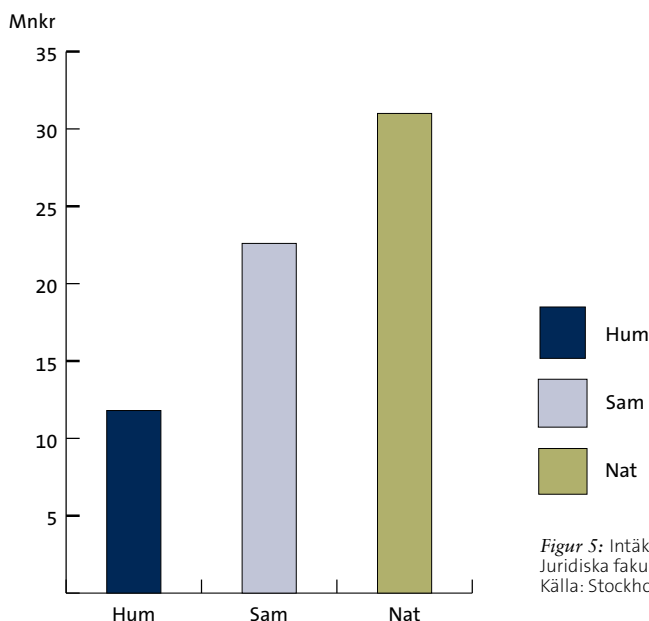
Vissa institutioner har långsiktiga avtal med externa aktörer, t.ex. för att på uppdrag av miljömyndigheter kontinuerligt mäta och följa upp förekomsten av miljögifter i naturen. I några fall utgör uppdragsforskning en viktig del av institutionens verksamhet, t.ex. för Institutionen för data- och systemvetenskap, Institutionen för pedagogik och didaktik, Institutionen för språkdidaktik, Institutionen för naturgeografi och Institutionen för psykologi.

Exempel från institutioner

Institutionen för svenska och flerspråkighet och Institutionen för språkdidaktik har i ett gemensamt uppdrag åt Skolverket tagit fram modeller och material för att underlätta för nyanlända elever att lära sig svenska. Även Latinamerikainstitutet inom Romanska och klassiska institutionen och Institutionen för mediastudier anger att de ägnar sig åt uppdragsforskning.

Inom vissa forskningsområden vid Samhällsvetenskapliga fakulteten är efterfrågan på uppdragsforskning stor, t.ex. sociologi. Sociologiska institutionen, Institutionen för socialt arbete, Centrum för forskning om ojämlikhet i hälsa och Kriminologiska institutionen är exempel på institutioner som utför uppdragsforskning. Socialstyrelsen och kommunala socialförvaltningar har behov av kunskap kring bl.a. missbruk och integration, men även kring prostitution och gängkriminalitet. Institutionen för specialpedagogik har bl.a. genomfört kartläggningar och tagit fram stödprodukter på uppdrag av Skolverket, men också drivit forskningscirkel på skolor på uppdrag av Riksförbundet Attention. Kulturgeografiska institutionen har haft uppdrag från bl.a. Kungliga Vitterhetsakademien samt från Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) kring deras satsning på så kallade kombohus.

Flera institutioner och centra inom Naturvetenskapliga fakulteten har långsiktig uppdragsforskning, bl.a. Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi, Institutionen för ekologi, miljö och botanik, Institutionen för geologiska vetenskaper och

Figur 5: Intäkter från uppdragsforskning 2015 (mnkr) fördelat per fakultet. Juridiska fakultetens intäkt var 0,44 mnkr. Källa: Stockholms universitets årsredovisning 2015.

Östersjöcentrum. Uppdragen kommer från t.ex. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning. Östersjöcentrum samt Institutionen för ekologi, miljö och botanik har återkommande uppdrag inom miljöövervakningen, uppdrag som samtidigt ger ett bra underlag för egen fortsatt forskning. Institutionen för organisk kemi och Institutionen för material- och miljökemi utför, på uppdrag av olika företag, både analys och framställning av kemiska substanser.

Nedan: Övre bilden visar kombohus kring vilka Kulturgeografiska institutionen har haft uppdrag från Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO). Nedre bilden visar Christoph Humborg, professor och vetenskaplig ledare vid Östersjöcentrum.

Gunnar Svensson, professor och prefekt vid Institutionen för material- och miljökemi.

"Samverkan viktig för forskningsverksamheten"

– Samverkan med företag är en viktig del i vår forskningsverksamhet, säger Gunnar Svensson, prefekt vid Institutionen för material- och miljökemi.

För institutionen, som med sina cirka 130 medarbetare är en av de större vid Kemisektionen, är samverkan en strategisk tillgång. Ett viktigt område för samverkan rör forskningens infrastruktur – exempelvis elektronmikroskop, som används för att analysera och utveckla nya material. När institutionen köper in ett nytt mikroskop, är det självklart att bjuda in till en bred dialog med externa aktörer i regionen, inte bara med andra lärosäten och forskningsinstitutioner, utan också med näringslivet.

– Att samverka kring dyrbar utrustning är ett sätt att bibehålla en konkurrenskraftig forskningsmiljö, både för oss själva på institutionen men också i regionen som helhet.

Institutionen har ett femtontal industrisamarbeten, såväl med internationella koncerner som AstraZeneca och Exxon Mobil som med mindre startup-bolag. Visst medför samarbeten ibland svåra avvägningar och tidskrävande avtalsskrivande, men fördelarna överväger ändå klart, konstaterar Gunnar Svensson.

Samarbetena leder bland annat till gemensamma forskningsprojekt och publikationer. I långvariga samarbeten byggs ömsesidiga förtroenden mellan institutionens och företagets forskare, något som enligt Gunnar Svensson medför att institutionen emellanåt får tillgång till företagets unika instrument. Kunskapsöverföringen går i båda riktningarna, konstaterar Gunnar Svensson.

– Samverkan bidrar med relevanta frågeställningar i vår forskning. Dessutom är samverkan bra för rekryteringen, eftersom det hjälper våra doktorander att få jobb, säger Gunnar Svensson.

Ovan: En partikelaccelerator i AlbaNova universitetscentrum för fysik, astronomi och bioteknik. Den hjälper bland annat forskarna att förstå molekylära processer i universum.

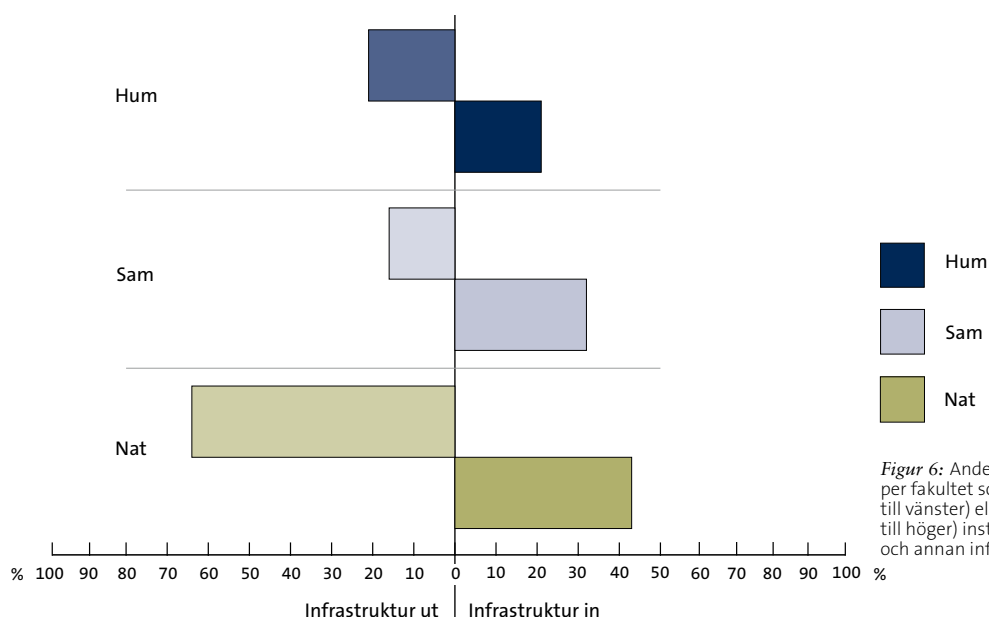
Samverkan kring infrastruktur

Samverkan kring infrastruktur avser utrustning som delas med extern organisation. Det kan antingen handla om egen infrastruktur som hyrs/lånas ut, eller extern infrastruktur som hyrs/lånas in. Med infrastruktur avses här både fysisk utrustning (instrument, laboratorier, forskningsstationer, fartyg, etc.) och databaser, register m.m.

Både in- och utlåning av infrastruktur är vanligast förekommande vid Naturvetenskapliga fakulteten (figur 6). Mer än hälften av institutionerna lånar ut, medan knappt hälften av institutionerna lånar in instrument eller annan infrastruktur för forskningsändamål. I vissa forskningsprojekt är delad infrastruktur ett sätt att komma vidare i en frågeställning. En annan anledning är att det kan vara ekonomiskt fördelaktigt att göra dyrbar teknisk utrustning tillgänglig för andra.

För många institutioner, och i många doktoranders projekt, är extern datainsamling och möjligheten att få tillgång till externa databaser därför viktig. Ett exempel är Institutionen för svenska och flerspråkighet där datainsamling för vissa avhandlingar sker på olika arbetsplatser, bl.a. inom sjukvård och skola.

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap använder databaser vid Kungliga biblioteket, medan Latinamerikainstitutet inom

Figur 6: Andelen institutioner per fakultet som lånar ut (staplar till vänster) eller lånar in (staplar till höger) instrument, databaser och annan infrastruktur.

Romanska och klassiska institutionen samverkar kring bl.a. opinionsdatabaser.

Inom Samhällsvetenskapliga fakulteten är det vanligt att utnyttja myndigheters databaser, t.ex. hos Statistiska centralbyrån och Socialstyrelsen. Kriminologiska institutionen använder även databaser hos Brottsförebyggande rådet och Stockholms stad, medan Nationalekonomiska institutionen använder data från t.ex. Skatteverket och Svenska Spel.

Vissa institutioner tillhandahåller egna databaser för externa organisationer. Det gäller Stads- och kommunhistoriska institutet vid Historiska institutionen. Även Sociologiska institutionen (t.ex. Gender and Generations Survey) och Kulturgeografiska institutionen (kartdata) har databaser som görs tillgängliga för externa aktörer.

Ett exempel på teknisk utrustning som delas med externa aktörer är de elektronmikroskop kring vilka Institutionen för material- och miljökemi samarbetar med både små och stora, svenska och internationella företag. Samverkan kring teknisk utrustning finns framförallt inom det naturvetenskapliga området. Ett undantag är Institutionen för lingvistik som tillhandahåller olika faciliteter vid Fonetiklaboratoriet för bl.a. Karolinska Institutet, Sveriges Radio och Telia.

Personrörlighet inom forskning

Personrörlighet förekommer i någon form vid de flesta institutioner och vanligast är delade tjänster och adjungerade lärare. Särskilt inom professionsutbildningarna har man forskare/lärare med delade tjänster men det förekommer även inom andra områden.

Adjungeringar innebär en möjlighet att skapa kontaktytor med omgivande samhälle, såväl med den offentliga sektorn som med näringslivet. Traditionellt sker adjungeringar av professorer på tjugo procent, där den externa huvudarbetsgivaren står för kostnaden.

Utadjungering av forskare är en försöksmodell för personrörlighet som prövas genom ett Vinnova-finansierat projekt och där elva lärosäten deltagit med 3–4 forskare var. Forskaren är anställd av universitetet men arbetar en del av sin tid i en extern organisation. Stockholms universitet deltog i projektet med tre personer och därefter har ytterligare tre personer varit utadjungerade från olika institutioner.

Fia Sundevall, forskare vid Ekonomisk-historiska institutionen.

Ekonom-historiker tillbringade halvår på Försvarsmakten

– Att tillbringa ett halvår på Högkvarteret var otroligt givande, dels för att jag fick nya uppslag till forskning, dels för att jag fick vara med och skapa mitt eget forskningsmaterial för framtiden. Men utan att göra avkall på min integritet som forskare, säger Fia Sundevall, Ekonomisk-historiska institutionen.

Fia Sundevalls forskning rör genus, sexualitet och militärt arbete med historiska perspektiv. Hon hade precis inlett ett projekt om hbt-frågor inom Försvarsmakten när hon gavs möjlighet att – inom ramen för Vinnovaprojektet KLOSS Akademi-Ut – under ett halvår tillbringa en del av sin arbetstid på Försvarsmaktens högsta ledning, Högkvarteret.

– Adjungeringen gav mig en chans att löpande diskutera mina resultat med anställda på centrala poster inom Försvarsmakten. Det är en hierarkisk organisation, och det är inte alltid så enkelt att forska på källmaterial i deras arkiv.

Som adjungerad forskare deltog Fia Sundevall i delar av Högkvarterets ordinarie verksamhet, utbildningar och möten. Hon sammanställde även en rapport över kvinnor i Försvarsmaktens personalflöde – en rapport som myndigheten behövde för sitt interna jämställdhetsarbete men som Fia Sundevall också kunde använda i sin egen forskning.

Fördelarna med adjungeringen är många, anser hon. Sina ökade kunskaper om Försvarsmakten använder hon både i forskning och undervisning. Hon pekade också på hur bristande datakvalitet i arkiven kunde åtgärdas, något som gynnar hennes och kollegornas framtida forskning om Försvarsmakten.

– Dessutom var det bra för självförtroendet att se vilka kompetenser man faktiskt har som nydisputerad forskare. Det här var första gången jag använde mina kunskaper och färdigheter från forskarutbildningen i ett sammanhang utanför akademien, berättar Fia Sundevall.

Utbildningssamverkan

Samverkan inom utbildning karaktäriseras av aktiviteter som dels syftar till att öka kvaliteten i utbildningen, dels möta samhällets behov av kompetensförsörjning (såväl grundutbildning som kvällskurser och uppdragsutbildningar ingår). Samverkan inom utbildning omfattar huvudsakligen följande samverkansformer:

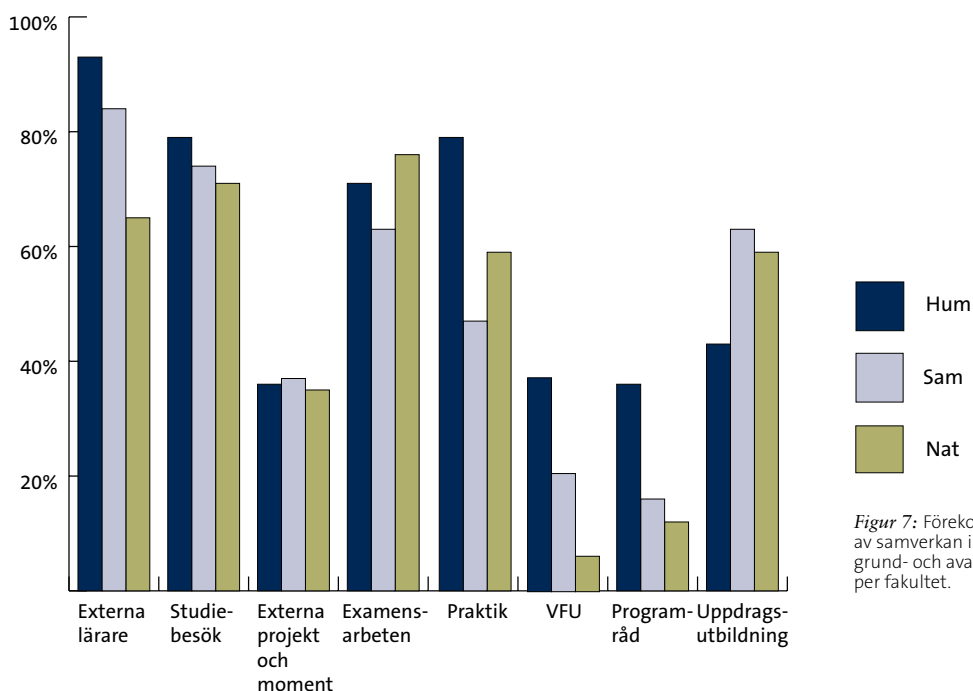
- Externa lärare
- Studiebesök
- Externa projekt och moment
- Examensarbeten (självständiga arbeten)
- Praktik och verksamhetsförlagd utbildning (VFU)
- Representation i programråd
- Uppdragsutbildning

KONTAKTER MED DET omgivande samhället och arbetsmarknadsanknytning är mycket vanligt förekommande inom utbildningar vid universitetet (figur 7). Den vanligaste formen av samverkan inom utbildning är externa lärare. Även studiebesök och samarbeten inom självständiga arbeten är vanliga vid samtliga fakulteter.

Samverkan kring kurser och kursmoment förekommer, vanligast är det inom Samhällsvetenskapliga fakulteten. Att inhämta synpunkter utanför institutionen för att utveckla utbildningen, t.ex. i form av extern representation i ett programråd är mindre vanligt men förekommer i varierande omfattning vid samtliga fakulteter.

Praktik är vanligt inom Humanistiska fakulteten där drygt två tredjedelar av institutionerna har praktik. Inom Samhällsvetenskapliga och Naturvetenskapliga fakulteterna har cirka hälften av institutionerna samverkan kring praktik. Professionsutbildningar som utbildningarna till lärare och socionom, har verksamhetsförlagd utbildning (VFU) som en obligatorisk del i utbildningsprogrammen. Enligt universitetets årsredovisning 2015 var det över 3 500 studenter som genomförde VFU och nästan 1 000 studenter som gjorde annan praktik.

Samhällsvetenskapliga fakulteten står för merparten av universitetets uppdragsutbildningar, som primärt rör fortbildning för lärare och forskollärare.

Figur 7: Förekomst av olika former av samverkan inom utbildningen på grund- och avancerad nivå per fakultet.

Gebrenegus Ghilagaber, professor och prefekt vid Statistiska institutionen

Samverkar om data för uppsatser

– Vi har en naturlig interaktion med producenter av data. Historiskt har vi haft särskilt mycket samverkan med SCB och Socialstyrelsen, men också med företag och andra organisationer, säger Gebrenegus Ghilagaber, professor vid Statistiska institutionen.

Statistik är ett tillämpat ämne som alltid har utvecklats i skärningspunkten mellan teori och verklighet.

De första statistiska avhandlingarna vid universitetet under 1920- och 1930-talen handlade om demografiska kartläggningar av Sverige. I dag handlar mycket av institutionens verksamhet om att skapa meningsfullhet av de stora datamängder som samhället genererar. Institutionen har därför en bred samverkan med myndigheter och andra offentliga aktörer men också med företag, som kan förse institutionen med data.

Också när det gäller examensarbeten och uppsatser, har Statistiska institutionen ett organiserat samarbete med olika externa aktörer. På institutionens hemsida kan uppsatsskrivande studenter hitta såväl myndigheter som forskningsinstitut och företag.

– Våra samarbetspartners förser oss med problemställningar som behöver en djupare statistisk analys. Inom institutionen kan vi sen fördela uppgifterna till studenter, antingen på grundnivå eller avancerad nivå, beroende på komplexiteten i frågeställningen, säger Gebrenegus Ghilagaber.

Andra former av samverkan inom utbildning är mentorskap och personrörlighet för lärare (adjungerade lärare). Mentor och mentorskapsprogram förekommer i begränsad omfattning vid universitetet, vid cirka 10–20 procent av institutionerna. Mentor hämtas ofta bland institutionens alumner. Delade tjänster för lärare och adjungerade lärare förekommer, framför allt inom lärarutbildningarna. Ofta är anställningen delad mellan institutionen och en kommun eller myndighet.

Externa lärare

Med externa lärare avses gästlärare eller gästföreläsare som är anställd inom en extern organisation och som ansvarar för en eller flera föreläsningar och/eller andra kursmoment.

Externa lärare är den vanligaste formen för samverkan inom utbildningen på grund- och avancerad nivå (figur 7). Externa lärare vid universitetet kommer från många olika delar av samhället: näringsliv, myndigheter, förvaltning och intresseorganisationer. Ofta anlitas alumner som gästlärare eller gästföreläsare.

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap har gästföreläsningar och workshoppar med inbjudna lärare, t.ex. från Diskrimineringsombudsmannen (DO). Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska bjuder systematiskt in gästföreläsare, t.ex. från Utrikespolitiska institutet, IKEA och olika ambassader. Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier bjuder in bl.a. ambassadörer, kulturattachéer, författare och politiker för att

Nedan: Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska bjuder systematiskt in gästföreläsare från bl.a. IKEA.

illustrera möjliga karriärvägar efter studierna. Institutionen har dessutom regelbundet en handfull externt finansierade gästlärare som stannar vid institutionen i ungefär ett år.

Juridiska institutionen använder ett stort antal gästlärare och gästföreläsare i undervisningen, bl.a. från myndigheter och advokatbyråer.

Institutet för internationell ekonomi bjuder regelbundet in personer från bank- och finansvärlden, men också riksbankschefen och tidigare regeringsmedlemmar har gästföreläst vid institutet. Statistiska institutionen har haft gästföreläsare från bl.a. Järfälla kommun och Stadsmissionen.

Socialantropologiska institutionen har anlitat gästföreläsare från olika delar av samhället; såväl myndigheter (Skolverket, Migrationsverket, Sida) som reklambyråer, museer och dylikt (Etnografiska museet, Fotografiska) och intresseorganisationer som Röda Korset.

Institutionen för biologisk grundutbildning är en av många institutioner som anlitat alumner som gästlärare. Institutionens gästlärare kommer från en lång rad externa organisationer: myndigheter (Naturvårdsverket och Livsmedelsverket är två exempel), intresseorganisationer (Jägareförbundet, Sportfiskarna, Naturskyddsföreningen) och företag som WSP och AstraZeneca.

Institutionen för geologiska vetenskaper har gästföreläsare från Sjöfartsverket och Sveriges geologiska undersökning. Institutionen för naturgeografi har anlitat personer vid t.ex. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rymdstyrelsen och olika kommuner som gästlärare.

Studiebesök

Studiebesök är vanligt förekommande inom utbildning på grund- och avancerad nivå. Ungefär 80 procent av institutionerna svarar att man genomfört studiebesök de senaste åren (figur 7). Ofta planeras studiebesöken i samverkan med alumner.

Museibesök är vanligt vid institutioner inom Humanistiska fakulteten. Det gäller t.ex. Centrum för de humanistiska ämnas didaktik, Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap och Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier. Studenterna vid Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska gör regelbundna studiebesök, t.ex. till Ryska kyrkan, Polska institutet, Finlandsinstitutet och Tjeckiens ambassad. Institutionen för svenska och flerspråkighet gör studiebesök till bl.a. tolkförmedlingar och Sveriges Television.

Juridiska institutionen genomför studiebesök på bl.a. Utrikesdepartementet och domstolar.

Ekonomisk-historiska institutionen gör studiebesök hos t.ex. Riksarkivet och Stockholms stadsarkiv. Som en del av geografiprogrammet gör Kulturgeografiska institutionen besök på Hallsta pappersbruk där Holmen tillverkar magasins- och bokpapper.

Vid Institutionen för biologisk grundutbildning sker studiebesök inom flera kurser. De som läser kandidatprogrammet vid institutionen gör studiebesök under utbildningens första veckor. Ett tiotal arbetsplatser besöks, föreläsesvis hos nyexaminerade alumner. Även de som studerar på Fysikums yrkesutbildning till sjukhusfysiker gör flera studiebesök, bl.a. vid Karolinska Universitetssjukhuset.

Nedan: Som en del av Kandidatprogrammet i geografi gör Kulturgeografiska institutionen besök på Hallsta pappersbruk där Holmen tillverkar papper.

Externa projekt och moment

Externa projekt avser kurs, del av kurs eller fallstudie, som sker i samverkan med extern aktör utifrån en verklighetsbaserad frågeställning. Ett externt moment är samma sak men med mindre omfattning.

Att samverka med en extern aktör kring delar av en kurs eller fallstudie är ett sätt att studera verklighetsbaserade frågeställningar. Det kan handla om rättsfall som vid Juridiska institutionen, där studenter delvis genomför arbete på advokat- och revisionsbyråer. Eller som vid Kulturgeografiska institutionen, där studenter vid kulturgeografiprogrammets kurs i omvärldsanalys samverkar med både kommuner och företag. Vid Institutionen för biologisk grundutbildning genomför alla studenter på avancerad nivå vattenundersökningar åt kommuner i Stockholmsregionen, t.ex. Vallentuna, Österåker och Sigtuna.

Totalt är det ungefär en tredjedel av institutionerna som anger att de har externa projekt som en del av utbildningen (figur 7). Störst andel institutioner som samverkar kring externa projekt finns inom Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Självständiga arbeten

Självständigt arbete är en av de avslutande kurserna på programutbildningar på grund- och avancerad nivå liksom även vid studier av fristående kurser som syftar till examen. Självständigt arbete kallas ofta uppsatsarbete eller examensarbete.

Externa självständiga arbeten är allmänt förekommande inom de tre stora fakulteterna (figur 7). Inom Naturvetenskapliga fakulteten uppger över 85 procent av institutionerna att studenter gör självständiga arbeten i samverkan med externa organisationer.

Självständiga arbeten i samverkan med externa aktörer förekommer även inom flera praktisknära vetenskapsområden. Institutionen för svenska och flerspråkighet uppger att studenterna ofta jobbar med praxisorienterad datainsamling. Studenter vid Institutionen för mediestudier arbetar tillsammans med tidningsredaktioner och har även möjlighet att göra Minor Field Study, MFS.

Juridiska institutionen har externa självständiga arbeten och examensarbeten, men omfattningen har minskat.

Kriminologiska institutionen uppger att studenter skriver examensarbeten hos bl.a. polisen och Skyddsvärnet. Specialpedagogiska institutionen samverkar t.ex. med Stockholms läns landsting och vid Statistiska institutionen gör studenter examensarbeten på bland andra SCB och företaget Statisticon.

Vid institutioner inom Naturvetenskapliga fakulteten är det vanligt att studenter kontaktar externa organisationer på egen hand. Bland samarbetsparterna för examensarbeten finns såväl näringsliv som myndigheter. Meteorologiska institutionen har externa examensarbeten hos bl.a. Stockholms stad, Länsstyrelsen i Västmanlands län och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Matematiska institutionen samverkar om examensarbeten med försäkringsbolag och läkemedelsföretag, medan studenter vid Institutionen för geologiska vetenskaper gör sina arbeten på t.ex. olika konsultfirmor, norska företag inom offshore och det internationella geoteknikföretaget Fugro.

Nedan: Studenter vid Kriminologiska institutionen skriver examensarbeten hos bl.a. polisen.

Verksamhetsförlagd utbildning och praktik

Praktik utanför universitetet kan vara såväl obligatorisk som frivillig. Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är en form av obligatorisk praktik inom vissa professionsutbildningar, t.ex. lärarutbildningarna. Praktik och VFU redovisas separat.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

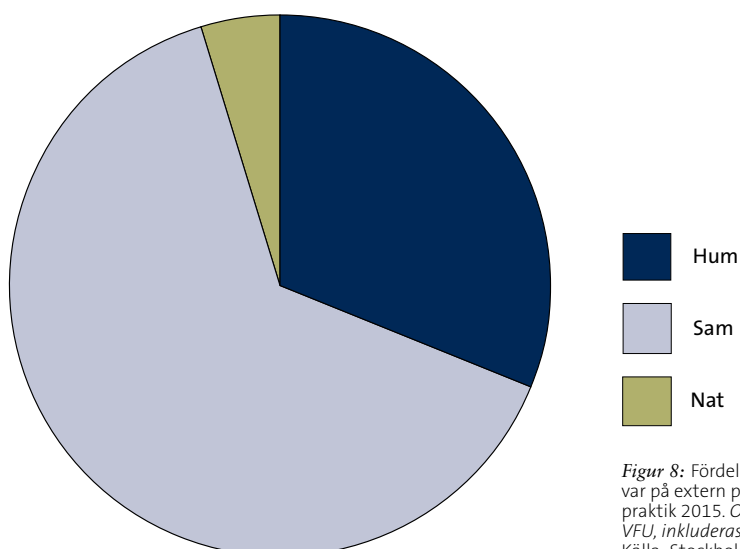
Totalt genomförde fler än 3 500 studenter vid universitetet verksamhetsförlagd utbildning, VFU, under 2015. Verksamhetsförlagd utbildning är obligatorisk inom vissa professionsutbildningar, t.ex. för lärare och socionomer och redovisas därför separat. Samverkan kring verksamhetsförlagd utbildning förekommer t.ex. vid följande institutioner vid Samhällsvetenskapliga fakulteten: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, Institutionen för socialt arbete, Institutionen för pedagogik och didaktik samt Specialpedagogiska institutionen.

Praktik

Över hälften av institutionerna uppger att de har studenter på externa praktikplatser. Störst andel institutioner med praktik finns inom Humanistiska fakulteten, där drygt 70 procent av institutionerna har det (figur 7). Merparten av de studenter som gör extern praktik läser emellertid samhällsvetenskapliga ämnen enligt årsredovisningen 2015 (figur 8).

Ovan: Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) vid en förskola.

Figur 8: Fördelning av studenter per fakultet som under 2015 var på extern praktik. Juridiska institutionen hade ingen student i praktik 2015. Obs. Antal studenter i verksamhetsförlagd utbildning, VFU, inkluderas ej i figuren.
Källa: Stockholms universitets årsredovisning 2015.

Lotta Stern, docent och samordnare för PAO-programmet vid Stockholms universitet.

Praktikkurs – både god utbildning och marknadsföring

När de ansvariga för kandidatprogrammet Personal, arbetsliv och organisation (PAO) funderade över hur utbildningen skulle kunna utvecklas och samtidigt hjälpa studenterna ut i yrkeslivet, fastnade man till slut för en praktikkurs. Sedan 2014 har kursen givits varje år, som frivillig påbyggnad efter examen. Arrangörerna – Sociologiska institutionen, Psykologiska institutionen och Institutionen för pedagogik och didaktik – är väldigt nöjda.

– Praktikkursen är oerhört värdefull, för både studenter och lärare. Kursen har blivit ett lyft för hela utbildningen, säger samordnaren för PAO-programmet Lotta Stern.

Under kursen träffas studenterna för ett antal seminarier, där de presenterar organisationsanalyser och ledarskapsuppgifter – med sin egen praktik som empiriskt material.

– För många studenter blir det aha-upplevelser av teorier man läst under programmet. Även för oss lärare är det en av de roligaste kurserna. Det är väldigt intressant att få lära sig om hur nutida svenska organisationer fungerar.

För att hitta praktikplatser samverkade arrangörerna till en början med arbetsgivarorganisationen Almega, men nu räcker mun-till-mun-metoden. Utvärderingar visar att medverkande organisationer – HR-avdelningar inom både offentlig förvaltning och privat näringsliv – över lag är mycket positiva. Mer än hälften av de cirka fyrtio studenter som gått kursen har också fått jobb via praktikplatsen. I slutändan gynnar det rekrytering och marknadsföring.

– Tack vare praktikplatserna blir vårt program mer känt, eftersom våra praktikanter är uppskattade och duktiga. Jag tror att många företag tänker: ”Aha, på Stockholms universitet och PAO-programmet, där kan man hitta guldgruv”, säger Lotta Stern.

Exempel från institutioner

Historiska institutionen uppger att man har ett inarbetat system för externa praktikplatser inom både kurser och program. Bland arbetsplatserna man samverkar med finns bl.a. myndigheter, museer, ideella organisationer och produktionsbolag. Vid Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska förekommer poänggivande praktik inom Avdelningen för slaviska språk, bl.a. på svenska ambassader utomlands.

Statsvetenskapliga institutionen har extern praktik både på kandidat- och masterprogram, totalt cirka 75 studenter per år. De flesta praktikplatser återfinns inom offentlig sektor: Statskontoret, Regeringskansliet, riksdagens utredningstjänst och kommuner, och även privata konsultföretag förekommer. Kandidatprogrammet Personal, arbete och organisation (PAO) – ett samarbete mellan flera institutioner, däribland Sociologiska institutionen – avslutas med en frivillig, poänggivande praktikkurs. Studenterna genomför praktik inom offentlig sektor och på företag, t.ex. Sveriges kommuner och landsting, SCB och Proffice. Juridiska institutionen hade vid kartläggningens genomförande en fristående praktikkurs där studenterna själva ordnade sin praktik.

Många naturvetenskapliga institutioner uppger att praktik är populärt, det är en merit som anses bra för studenternas CV. Ett exempel är Institutionen för geologiska vetenskaper, som samverkar med t.ex. Sjöfartsverket och företag som Geosigma, WSP och Tyréns för praktik. Meteorologiska institutionen samverkar kring externa praktikplatser med både offentlig sektor och näringsliv. Studenter gör praktik inom bl.a. kommuner och landsting, energibolag, Meteogroup och TV4.

Nedan: Meteorologiska institutionens studenter gör praktik vid bl.a. TV4.

Extern representation i programråd

Extern representation i programråd avser i första hand externa ledamöter som tar plats i programråd eller liknande referensgrupper för att utveckla ett program eller en kurs. Även de fall där program- eller kursansvarig på annat sätt inhämtar väsentliga synpunkter från omgivande samhälle är inkluderade i redovisningen.

Endast ett mindre antal institutioner uppger att de har ett programråd med extern representation eller annan formell samverkan kring utbildningen med extern aktör. Vanligast förekommande är det vid Humanistiska fakulteten, där drygt en tredjedel av institutionerna uppger att de har samverkan med extern organisation för att utveckla utbildningen (figur 7). Institutionerna som ansvarar för professionsutbildningarna har en jämförelsevis större extern representation i sina programråd än övriga institutioner.

Exempel från institutioner

Språkkonsultprogrammet vid Institutionen för svenska och flerspråkighet har en extern referensgrupp och på Tolk- och översättarinstitutet finns externa ledamöter i styrelsen, liksom i styrelsen för Latinamerikainstitutet inom Romanska och klassiska institutionen. Institutionen för språkdidaktik har externa ledamöter från kommuner och Kommunförbundet för Stockholms län (KSL) i samordningsgruppen och i samverkansberedningen. Institutionen för kultur och estetik har många externa kontakter inom ramen för masterprogrammet Curating Art. Denna yrkesinriktade utbildning, som bygger på samverkan med det omgivande samhället, har en styrgrupp med representanter från bl.a. Moderna Museet och Magasin III.

Nedan: Yrkesinriktade utbildningen Curating Art har en styrgrupp med representanter från bl.a. Moderna Museet.

Filip Lindskog, professor och programansvarig för Aktuarieprogrammet vid Matematiska institutionen.

Dialog utvecklar masterutbildning

– Studenterna ska inte behöva fundera på om deras utbildning är gångbar, det ska vi ha löst åt dem, säger Filip Lindskog, programansvarig för Aktuarieprogrammet vid Matematiska institutionen.

Vid Stockholms universitet finns landets enda masterutbildning för aktuarier, eller försäkringsmatematiker. I planeringen av det tvååriga programmet tar Filip Lindskog och hans kolleger hjälp utifrån.

– Det är vi på institutionen som lägger upp visioner och har en långsiktig plan för Aktuarieprogrammet. Men vi för en kontinuerlig dialog med externa aktörer om hur vi ska utveckla programmet.

Ungefär varannan månad deltar Filip Lindskog i möten hos branschorganisationen Svenska aktuarieföreningen. Masterutbildningen är en stående punkt på agendan, exempelvis hur programmet kan harmoniseras med EU och övriga världen. Vid mötena närvarar också representanter från Finansinspektionen, som följer utvecklingen av regler och lagar.

– Dialogen innebär en värdefull omvärldsbevakning. Vi får input om internationella trender och kompetenskrav för aktuarier som vi tar med oss i vårt interna arbete.

Både Svenska aktuarieföreningen och Finansinspektionen har ett visst inflytande över programmets utformning. Men Filip Lindskog betonar att det alltid är institutionen som har sista ordet.

– Samverkan är en självklar del av institutionens verksamhet. Samtidigt är det nödvändigt att vi själva driver samverkan. Därför måste vi ha en egen strategi för vad vi tror på, konstaterar Filip Lindskog.

Vid Juridiska institutionen finns externa ledamöter i institutionens utbildningsutskott.

Institutionen för socialt arbete har en referensgrupp med externa ledamöter för den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU. I styrelsen för Institutet för social forskning finns representanter från myndigheter, t.ex. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

På Naturvetenskapliga fakulteten är det endast ett par institutioner som uppger att man har extern representation i programråd. Vid Matematiska institutionen är lösningen på ett sätt den omvända. För att utveckla Aktuariesprogrammet samverkar institutionen med Svenska aktuarieföreningen. I det fallet är institutionens kursansvariga själv adjungerad ledamot i föreningens utbildningsutskott.

Uppdragsutbildning

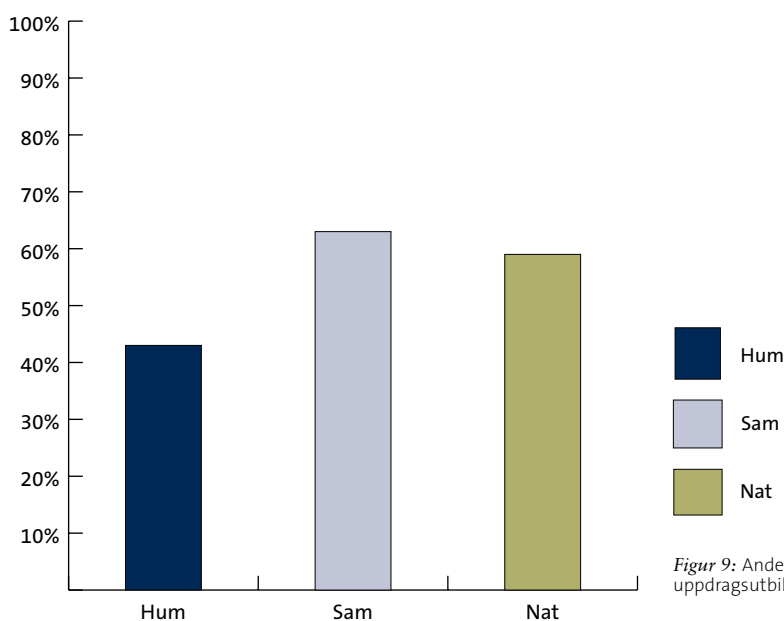
Uppdragsutbildning avser en kurs i ett eller flera ämnen som genomförs på uppdrag av en extern organisation. Uppdragsutbildningar kan antingen beställas direkt av en extern organisation eller genom offentlig upphandling.

Uppdragsutbildningarna vid Stockholms universitet domineras av uppdrag från Skolverket och rör

primärt fortbildning för lärare och förskollärare, d.v.s. Lärarlyftet och Förskolläraryftet men även VAL (vidareutbildning av lärare utan lärarexamen), ULV (utländska lärares vidareutbildning) samt Snabbspår för lärare (genom Arbetsförmedlingen). Institutioner som deltar i lärarfortbildning finns inom alla fakulteter men domineras av Samhällsvetenskapliga fakulteten där pedagogiskt inriktade institutioner som Institutionen för pedagogik och didaktik och Specialpedagogiska institutionen men även Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen har omfattande del i utbildningen (figur 9).

Universitets sammanlagda intäkter för uppdragsutbildningar under 2015 var 82 mnkr. Av den summan stod samhällsvetenskapliga institutioner för den största delen, cirka 40 procent (figur 10). Juridiska fakulteten omsatte cirka 5 mnkr på uppdragsutbildning.

Ett exempel på en institution som deltar i fortbildningen av lärare är Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska. Institutionen har bl.a. anordnat en poänggivande fortbildningskurs för finstalande lärare i Göteborg stad samt utbildat modersmålslärare i meänkieli på uppdrag av Skolverket. Även Fysikum har deltagit i fortbildningen av lärare liksom Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik, som bl.a. arrangerat handledarutbildning inom Mattelyftet och NT-lyftet.

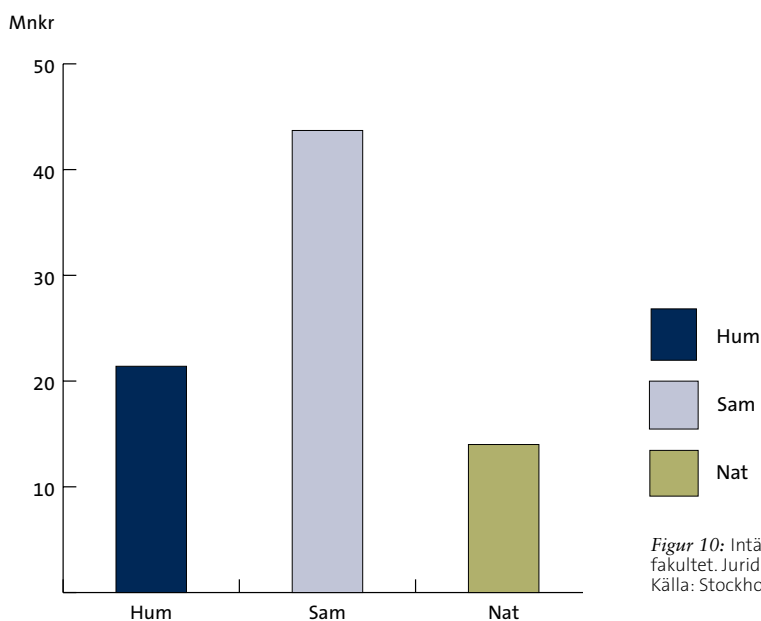
Figur 9: Andelen institutioner per fakultet som genomfört uppdragsutbildning.

Utöver fortbildning av lärare finns också en rad andra exempel på uppdragsutbildningar inom olika ämnen. Institutionen för mediastudier har genomfört både korta utbildningar och seminarier för så skilda verksamheter som Brottsförebyggande rådet, polisen, Kungliga biblioteket, Filminstitutet och Sveriges Radios kulturredaktion. Juridiska institutionen genomför kurser i grundläggande arbetsrätt, bl.a. Juridik i arbetslivet för TCO. Fysikum har utbildat sjukhusfysiker från Moçambique på uppdrag av Sida. Institutionen för naturgeografi har utbildat Försvarmaktens personal i geografiska informationssystem (GIS), och Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi har utbildat Räddningstjänsten i att hantera bärbara mätinstrument för att snabbt kunna analysera farliga ämnen.

Vissa institutioner har särskilda enheter som ansvarar för uppdragsverksamhet. Vid Psykologiska institutionen finns t.ex. Institutet för tillämpad beteendevetenskap som genomför utbildningar åt offentlig sektor inom bl.a. ledarskap, intervjueteknik och organisationspsykologi. Liknande lösningar finns t.ex. vid Stockholms Resilienscentrum och Juridiska institutionen.

Ovan: Institutionen för mediastudier har genomfört utbildningar och seminarier för Svenska Filminstitutet och Kungliga biblioteket.

Figur 10: Intäkter från uppdragsutbildning 2015, fördelat per fakultet. Juridiska fakultetens intäkt var 4,8 mnkr. Källa: Stockholms universitets årsredovisning 2015.

Samhällsutveckling

Samhällsutveckling är ett samlingsbegrepp för att överföra kunskap och forskningsresultat till det omgivande samhället. Det inkluderar tre olika former av samverkan:

- Expertuppdrag
- Forskningskommunikation
- Innovation

SAMHÄLLSUTVECKLING INKLUDERAR SÅLEDES allt från rollen som expert i offentliga utredningar, remiss-svar m.m. över förmedling av ny kunskap till allmänheten i form av populärvetenskapliga aktiviteter till paketering av kunskap eller idéer för omsättning i praktiskt tillämpbara verktyg eller metoder i samhället.

Resultaten presenteras i tre grupper av samverkans-former (figur 11).

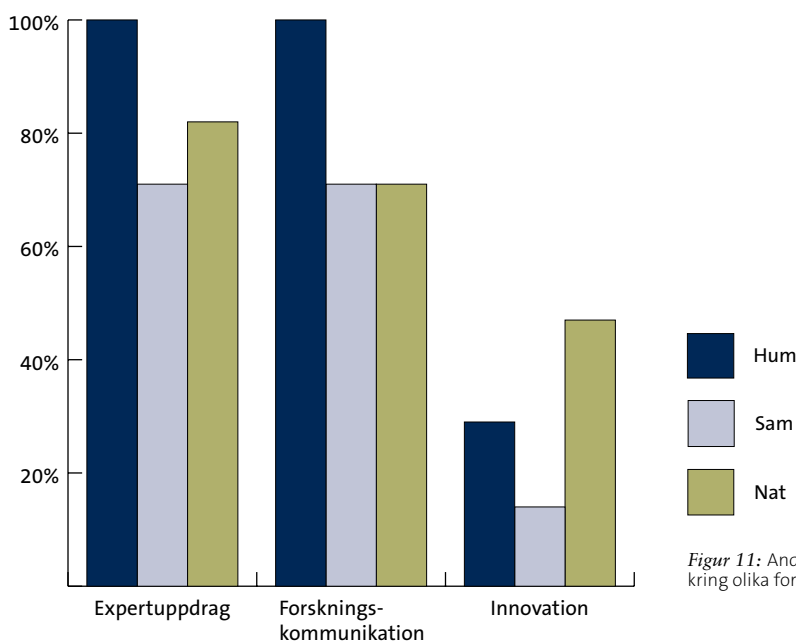
Att fungera som expert i olika sammanhang är en mycket vanlig form av samverkan, liksom att förmedla sin forskning till allmänheten. Forskare anlitas som experter i utredningar, remisser och i rättsliga sammanhang och har därmed en formell påverkan på samhället. En annan form av expert-roll är förtroendeuppdrag.

Att tillgängliggöra forskning är mycket vanligt förekommande vid universitetet – allra vanligast är det vid institutionerna inom Humanistiska fakul-

teten. Forskare kommunicerar sin forskning populärvetenskapligt, t.ex. i föreläsningar, vid öppet hus, på utställningar och vid forskningsevent, men också genom att skriva eller på annat sätt bidra till artiklar, böcker, filmer eller i andra medier.

En något mindre vanlig form för kunskapsöverföring vid Stockholms universitet är innovationer, vilka främst förekommer vid naturvetenskapliga institutioner.

Innovationer handlar om kunskap eller idéer för omsättning till praktiskt tillämpbara verktyg eller metoder i samhället. Det kan vara i form av en produkt, metod eller tjänst och kan antingen kommersialiseras (t.ex. genom patent, licens eller start av företag), eller tillhandahållas utan vinstintresse. Innovationer inom övriga fakulteter handlar oftare om att förändra eller förbättra tjänster snarare än fysiska produkter, alltifrån undervisning till utveckling av nya processer som görs tillgängliga för såväl offentlig som privat sektor eller allmänhet.

Figur 11: Andel institutioner per fakultet som samverkar kring olika former av samhällsutveckling.

Jonas Ebbesson, professor och dekan vid Juridiska fakulteten.

”Vi samverkar flitigt, inte minst som experter”

Juridiska fakultetens medarbetare bidrar flitigt med sin sakkunskap i olika sammanhang. Dels som experter i media – inklusive egna debattartiklar, krönikor och närvaro på sociala medier – dels genom olika förtroendeuppdrag. En betydande expertfunktion är att svara på remisser.

– Stockholms universitet är som myndighet skyldig att svara på remisser. Men vi tycker också att det är en viktig uppgift, det är både en demokrati- och kvalitetsfråga, säger Jonas Ebbesson, professor och dekan vid Juridiska fakulteten.

Fakultetens medarbetare svarar årligen på uppemot hundra expertremisser. De flesta utredningar och promemorior kommer från Regeringskansliet, främst Justitiedepartementet, men emellanåt även från myndigheter. Ofta tar det ett par dagar att läsa igenom och lämna synpunkter. Den medarbetare som tar på sig uppgiften att författa utkastet och därmed bereda remissvaret kompenseras med nedsatt undervisningsskyldighet. I slutändan är det dock fakultetens dekan som ansvarar för yttrandet. Jonas Ebbesson uppskattar kollegernas arbete och framhåller att det finns en stor lojalitet bland kollegerna att medverka vid remissvar.

– För många är det intressant att se att det de håller på med har samhällsrelevans. Men det ger dem också möjlighet att uppdatera sig inom ett område, vilket är en del av forskarens vardag.

Att delta i samhällsdebatten och att fungera som experter är en profilfråga för fakulteten. Samverkan med det omgivande samhället är angeläget, anser Jonas Ebbesson.

– Vi anger i vårt strategidokument att Juridiska fakulteten ska vara en nationellt ledande fakultet. Samverkan ser vi som intimt förknippad med den målsättningen, avslutar Jonas Ebbesson.

Expertuppdrag

Samverkan med det omgivande samhället utifrån expertrollen kan ske på många sätt, antingen som formellt deltagande i externa uppdrag och remisser eller som förtroendeuppdrag.

Samtliga institutioner, med några få undantag, uppger att de tillfrågas om att delta som experter på olika sätt (figur 12). Det vanligaste expertuppdraget för medarbetare inom universitetet är att delta i utredningar och svara på remisser. Inom Naturvetenskapliga fakulteten är det stor skillnad mellan institutionerna där ett fåtal har stor aktivitet avseende expertrollen och övriga har ett mindre antal forskare som är aktiva.

Formell samhällsutveckling

Formell samhällsutveckling består av ett flertal olika samverkansformer. Att forskare bistår med sin expertkunskap i samhällsfrågor sker regelbundet i form av remissvar. Att vara ledamot eller sakkunnig i en utredning eller kommitté innebär även det ett formellt bidrag till samhällsutvecklingen. När det gäller att delta i utredningar, svara på remisser och ha uppdrag som sakkunnig är institutionerna vid de juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna mycket aktiva.

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning har besvarat i stort sett samtliga remisser på statliga utredningar och promemorior med koppling till alkohol, tobak, spel eller droger under de senaste åren. Forskare vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen deltar som experter i utredningar åt bl.a. Skolinspektionen, Skolverket och andra statliga myndigheter.

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap har medverkat i demokratiutredningar och utredningar om jämställdhet i arbetslivet och svarat på remisser åt bl.a. Europarådet. Filosofiska institutionen har bl.a. deltagit i en utredning om placering av radioaktivt avfall.

Medarbetare vid Juridiska institutionen deltar aktivt i lagstiftningsarbetet, dels i statliga utredningar och kommittéer, dels vid beredning av fakultetsnämndens yttranden vid lagstiftningsremisser. Medarbetare vid Matematiska institutionen har bl.a. deltagit i ett projekt om pandemier för Folkhälsomyndigheten.

På Östersjöcentrum är expertrollen en mycket omfattande del av verksamheten som är representerad i

många stiftelser och kommittéer utöver remiss-behandling.

Bergianska trädgården har ett uppdrag av Gift-informationscentralen (Läkemedelsverket) att tillhandahålla expertis om giftiga växter.

Förtroendeuppdrag

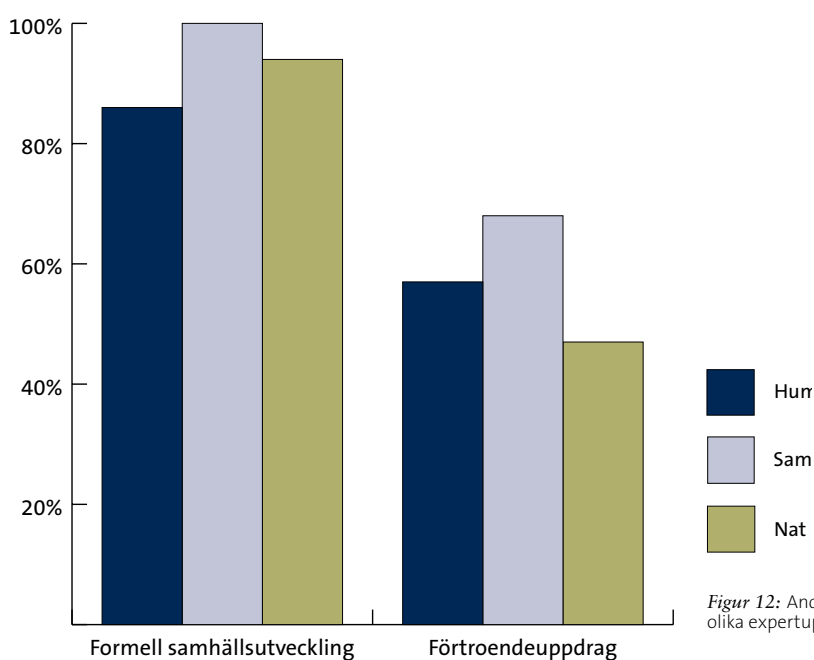
Många institutioners medarbetare har olika förtroendeuppdrag utanför lärosätet och det är vanligt med deltagande i akademiskt angränsande organisationer. Här avses emellertid förtroendeuppdrag inom myndigheter och offentlig förvaltning och i privat sektor. Forskningsfinansiärer och uppdrag för andra lärosäten är därför inte inkluderade. Det förtjänar ändå att nämnas att vid Humanistiska fakulteten (Institutionen för svenska och flerspråkighet samt Institutionen för kultur och estetik) finns tre av de arton ledamöterna i Svenska Akademien, inklusive dess ständige sekreterare. I Svenska Akademien sitter för övrigt även två professorer emeriti vid universitetet: sinologen Göran Malmqvist och litteraturvetaren Kjell Espmark.

Medarbetare vid Romanska och klassiska institutionen har förtroendeuppdrag i så vitt skilda styrelser som Norstedts, Svenska studenthemmet i Paris, AfriCulture och Fransklärlärföreningen. Forskare vid Institutionen för mediastudier har styrelseuppdrag för Svenska Filminstitutet.

Juridiska institutionens medarbetare har återkommande förtroendeuppdrag i olika insynsråd och myndighetsstyrelser, bl.a. hos Finansinspektionen. Statsvetenskapliga institutionen uppger att medar-

Ovan: Övre bilden visar Bergianska trädgården som har ett uppdrag av Läkemedelsverket att tillhandahålla expertis om giftiga växter. Nedre bilden är Sara Danius, ständig sekreterare i Svenska Akademien.

Figur 12: Andel institutioner per fakultet som deltar i olika expertuppdrag.

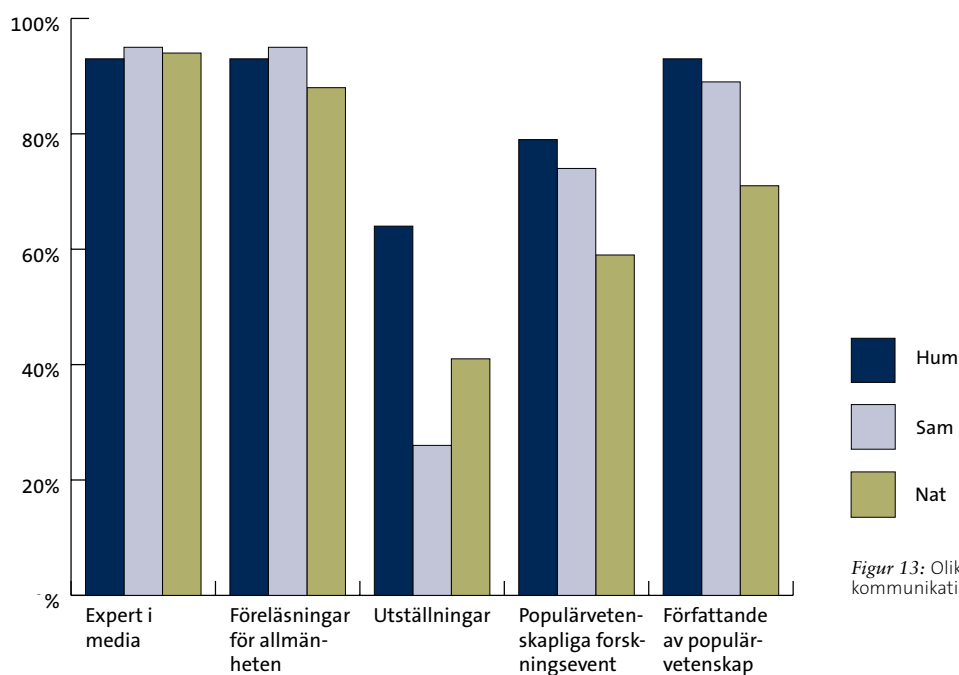
betarna är ledamöter eller medlemmar i ett tjugotal styrelser och förtroenderåd. Även forskarna vid Nationalekonomiska institutionen har en lång rad förtroendeuppdrag, bl.a. i Finansinspektionens styrelse och dess konsumentpolitiska råd, Riksgäldens vetenskapliga råd, Skatteverkets insynsråd och Konjunkturinstitutets expertgrupp. Institutionen konstaterar att förtroendeuppdragen i kombination med institutionens övriga expertroller ger nya kunskaper, kontakter och influenser till olika forskningsområden.

Forskningskommunikation

Forskningskommunikation sker i många former där de vanligaste är deltagande i media, föreläsningar om forskning för allmänheten, författande av populärvetenskapliga artiklar, deltagande i debatter och paneler vid event eller i utställningar.

Forskare som informerar externt om sin forskning är mycket vanligt. Ungefär nittio procent av institutionerna uppger t.ex. att man deltar i externa föreläsningar för allmänheten (figur 13).

Ett stort antal forskare vid universitetet kontaktas av radio, TV och övriga medier för att kommentera och fördjupa nyheter och samhällsfenomen. Likaså deltar många forskare med faktaunderlag för TV- och radioproduktioner. Att regelbundet medverka med egen kolumn/spalt/blogg i tidskrifter förekommer ofta liksom att använda debattartiklar som ett sätt att bidra till samhällsutvecklingen. Inriktning på

Figur 13: Olika former av forskningskommunikation per fakultet.

frågorna följer samhällsdebatten vilket gör att många institutioner ofta kontaktas angående samhällsutmaningar inom respektive ämnesområden. Fyra institutioner vid Naturvetenskapliga fakulteten utmärker sig genom att ett stort antal engagerade forskare deltar dels som experter i media, dels gentemot beslutsfattare inom politik och förvaltning. Det gäller Östersjöcentrum, Institutionen för geologiska vetenskaper, Stockholms Resilienscentrum samt Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi.

Institutionen för mediastudier får ofta mediernas frågor om expertis vad gäller medier och journalistik som var avsedda för andra institutioner inom universitetet eller andra universitet och högskolor. Forskare vid Historiska institutionen och Institutionen för kultur och estetik har deltagit i flera av SVT:s produktioner. Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska blir ofta tillfrågad om att kommentera samhällsfrågor inom sina språkområden i Baltikum och Ryssland.

Institutet för internationell ekonomi är en samhällsvetenskaplig institution där forskare ofta framträder i media och deltar i den ekonomisk-politiska samhällsdebatten. Flera medarbetare från institutet återfinns på topplistan över de forskare vid universitetet som förekommer mest i media.

Två andra i en lång rad exempel är Ekonomisk-historiska institutionen som ger föreläsningar på bl.a. ABE, Svenska Läkaresällskapet och Pridefestivalen samt Filosofiska institutionens forskare och lärare som undervisar vid Senioruniversitetet och Folkuniversitetet.

Ovan: Professor Ann-Zofie Duvander vid Sociologiska institutionen intervjuas av SVT.

Nedan: Ekonomisk-historiska institutionen ger föreläsningar på bl.a. Pridefestivalen.

Åke Zimmermann, studierektor ryska och tjeckiska, Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska.

Bättre inläring med gratis glosprogram

När läraren Åke Zimmermann sent i livet tog körkort fascinerades han av Vägverkets datorbaserade provfrågor. Tillsammans med David Minugh vid Engelska institutionen och dåvarande KTH-studenten David Johansson utvecklade han Wordalist – ett webbaserat program för att öva glosor och grammatik. Programmet är mycket uppskattat av studenterna visar kursutvärderingar. Åke Zimmermann, som har använt programmet i sin undervisning i tio år, har även sett effekter på inläringen.

– När vi introducerade Wordalist i undervisningen, märkte vi att tentares resultaten gick upp.

Programmet samlar in statistik över alla användare och väljer frågor utifrån enskilda användares behov – ett slags artificiell intelligens.

– Alla svar sparas i systemet, även de som är felaktiga. Det är intressant för en pedagog och på sikt kommer statistiken att bli ett fantastiskt forskningsmaterial.

För drygt hundra studenter per år i ryska, tjeckiska och polska ingår Wordalist i kursplanen. Men programmet är gratis att använda, på mobil eller dator, och vem som helst kan bidra med nya övningar. En student har till exempel lagt in ett stort antal georgiska glosor. Här finns också frågor om rysk realia och näringslära. Totalt rymmer Wordalist fler än 60 000 frågor och har över nio tusen användare.

Humanistiska fakulteten och Henrik Granholms stiftelse har bidragit med finansiering för att utveckla programmet. Men varken Åke Zimmermann eller någon annan tjänar pengar. Kommersialisering är heller inte aktuell, konstaterar han.

– Vi vill att studenter ska använda programmet och få hjälp i sin inläring. Det är viktigare för oss än att tjäna pengar och vi hoppas att fler institutioner vid universitetet runtom i världen kommer att dra nytta av Wordalist, säger Åke Zimmermann.

Att formulera sig för lekmän och presentera sin forskning i populärvetenskaplig form är också vanligt, bl.a. som skribent i tidningar och tidskrifter. Flera institutioner arbetar också aktivt med att ta fram egen populärvetenskap. Medarbetare vid Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier skriver t.ex. i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och i tidskriften Karavan och är även utgivare och redaktörer för tre egna tidskrifter, bl.a. Orientaliska studier. Östersjöcentrum producerar tidskriften Havsutsikt, som dels sprids till skolor, museer och Naturvårdsverkets naturum, dels används av myndigheter och departement. Östersjöcentrum driver också webbsidan *havet.nu* för all slags marin forskning, vilket innebär bra möjligheter till kontakter med beslutsfattare. Meteorologiska institutionen tillfrågas om klimatutveckling och väderfenomen, men också i andra sammanhang där väder och vind kan påverka händelseförlopp som t.ex. olyckor av olika slag.

Ett av många exempel på att sociala medier i allt större utsträckning blir en kanal för att nå ut med populärvetenskap är Fysikum. Institutionen har en Facebook-sida och är närvarande på både Twitter och YouTube. Även t.ex. Institutionen för lingvistik och Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor lägger regelbundet ut filmer och föreläsningar i sina YouTube-kanaler.

Forskningsevenemang är en arena där forskare kan möta praktiker eller allmänhet. Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen deltar i Förskolebiennalen och Sommarsymposiet som arrangeras av Reggio Emilia-institutet. Institutionen arrangerar tillsammans med Stockholms stad även Förskole Summit, en stor årlig konferens för både forskare och verksamma pedagoger.

Att bidra med sin kunskap till olika utställningar, t.ex. i samarbete med museer, är en naturlig samverkansform för vissa institutioner. Så jobbar t.ex. Institutionen för kultur och estetik ihop med Nationalmuseum och Institutionen för geologiska vetenskaper tillsammans med Naturhistoriska riksmuseet. Särskilt ofta förekommer den här typen av samverkan mellan forskare och museipersonal inom Humanistiska fakulteten.

En annan form av forskningskommunikation är Bergianska trädgårdens samling av historiska herbarier som är tillgänglig för allmänheten.

Innovation

Innovation kan vara att ta patent och utveckla en idé vidare till kommersialisering, men begreppet är inte begränsat till detta. Det kan även innebära att använda en idé eller metod som uppkommer genom forskning och paketera den i någon form så att andra kan använda den. Den kan tillgängliggöras kommersiellt eller i annan form.

När det kommer till innovation är institutionerna vid Naturvetenskapliga fakulteten mest aktiva. För Institutionen för material- och miljökemi är innovation ett strategiskt verktyg inom forskningen och institutionen bedriver en omfattande samverkan med stora och små företag.

Det finns flera exempel på institutioner där forskare utvecklat innovationer och sedan antingen grundat nya företag eller samverkat med andra företag för att utveckla innovationen: Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut, Institutionen för ekologi, miljö och botanik, Institutionen för organisk kemi och Institutionen för neurokemi. Kemisektionen inom Naturvetenskapliga fakulteten gjorde en fördjupad kartläggning av innovation och nyttiggörande under 2016³. 118 patentansökningar

och 11 startade bolag rapporterades av aktiva forskare inom sektionen.

Vid några institutioner finns uppfattningen att innovation är mindre relevant inom deras ämne. Vid andra institutioner är innovation en självklar del av verksamheten, men kunskapen och medvetenheten om innovation som begrepp är överlag relativt låg inom universitetet. Men även bland institutioner som normalt inte förknippas med innovation finns ett antal institutioner som ser positivt på innovationer, t.ex. Centrum för de humanistiska ämnernas didaktik.

Många lärare och forskare ser innovation som synonymt med kommersialisering och företagsbildningar. Men innovationer kan lika gärna handla om att förbättra undervisningen eller utveckla en ny analysmetod som görs tillgänglig för offentlig sektor eller allmänhet. Institutionen för lingvistik har dels utvecklat en kostnadsfri app för mobiltelefoner, Svenskt teckenspråkslexikon, dels i samverkan med Karolinska universitetssjukhuset utvecklat en metod för hörseltest av spädbarn. Ytterligare ett exempel på ickekommersiell innovation finns vid Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska där ett webbaserat program för att öva glosor och grammatik utvecklats.

Nedan: Forskning vid Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut.

³ Tidén och Bergström, Samverkan i Kemiska sektionen, Intern rapport SU, 2016.

Samverkanspartner och alumner

I intervjuerna i kartläggningen omnämner institutionerna samverkan med drygt 700 externa organisationer. Det var inte ett primärt syfte att kartlägga alla organisationer som Stockholms universitet samverkar med, men kartläggningen ger ändå en bild av fördelningen av samverkanspartner vid universitetet.

ANDELEN SAMVERKANSPARTNER FRÅN olika samhällssektorer för respektive fakultet framgår av figur 14.

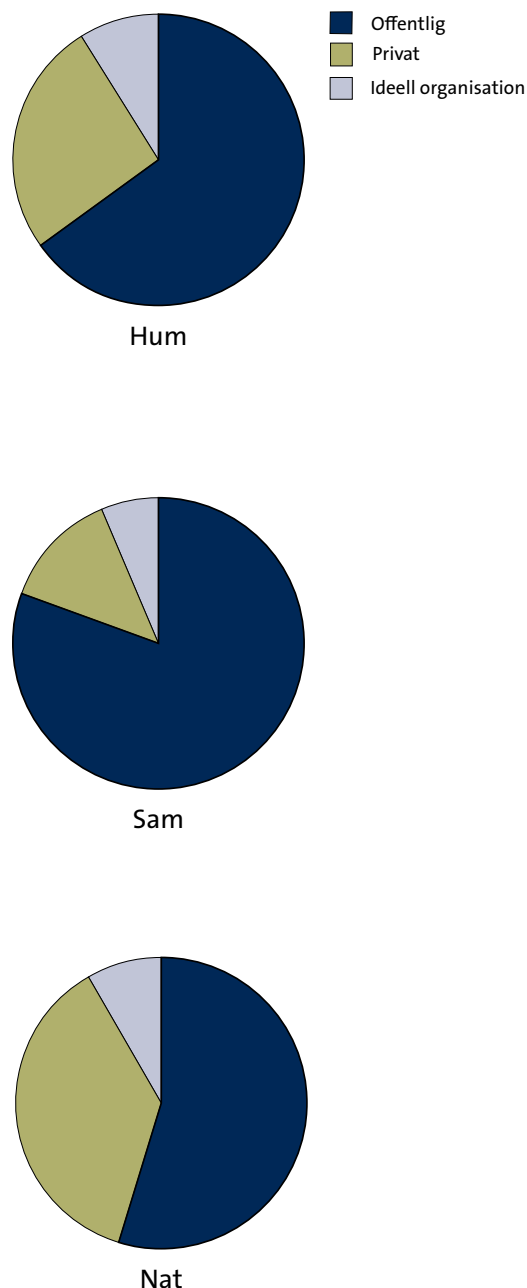
Merparten av samverkansorganisationerna, cirka 75 procent, återfinns inom offentlig sektor. Ofta sker en samverkan med myndigheter som har en direkt koppling till institutionens verksamhet. Didaktiskt och pedagogiskt inriktade institutioner har omfattande samverkan med kommuner och Skolverket. Sociologiskt inriktade institutioner samverkar primärt med kommunernas socialtjänst, Socialstyrelsen och Socialdepartementet liksom med Försäkringskassan. Inom Naturvetenskapliga fakulteten dominerar myndigheter som Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och SMHI.

Störst andel samverkanspartner inom näringslivet finns vid Naturvetenskapliga fakulteten. Exempel på företag som samverkar med Stockholms universitet är AstraZeneca, Swedbank, WSP, Sandvik, Perstorp och Svensk Kärnbränslehantering.

Andelen ideella organisationer är ungefär lika stor på de olika fakulteterna. Bland ideella organisationer kan nämnas samverkan med Röda Korset och Naturskyddsföreningen.

Naturskyddsföreningen är en av de ideella organisationer som Stockholms universitet samverkar med.

Figur 14: Andelen samverkanspartner från olika samhällssektorer angivna per fakultet.

Givande samtal vid evenemanget Alumndagen som årligen arrangeras av Stockholms universitet.

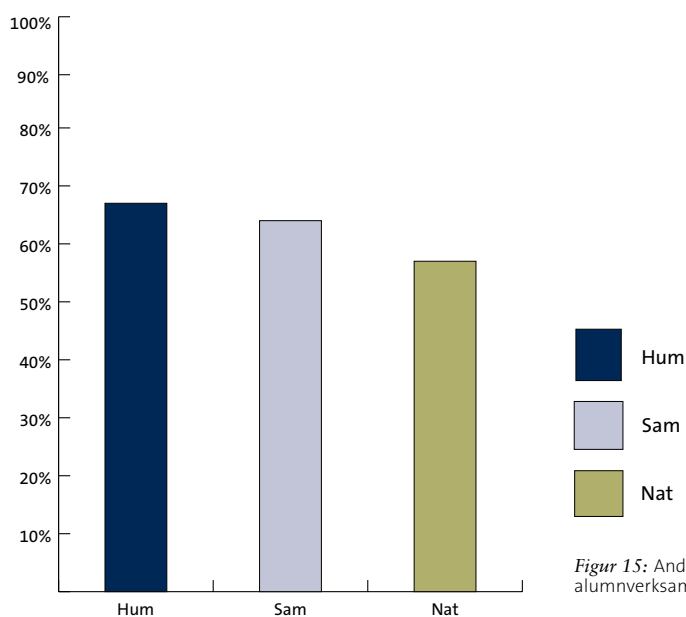
Alumner

Över hälften av institutionerna anordnar aktiviteter för alumner, men många skulle vilja göra mer om de hade resurser.

DET ÄR INGEN större skillnad mellan fakulteterna vad gäller alumnarbetet (figur 15). Det beror snarare på vilken typ av utbildningar man har, där programutbildningar skapar ett större intresse både från alumner och institutioner att hålla kontakten. Det finns ett större intresse och mer aktiviteter för alumner på forskarnivå än för alumner från utbildningen på grund- och avancerad nivå. Flera institutioner har egna kontaktlistor, vanligare för doktorand-alumner än för övriga alumner, men tycker att det

är bra att den centrala alumndatabasen finns. Flera ser en utmaning i ändring och underhåll av kontaktuppgifter, och ser därför att LinkedIn kan vara ett alternativ. Universitetet har en alumngrupp på LinkedIn.

Hur används då alumner? Det varierar förstås men vanligt är att alumnerna har en viktig roll inom utbildningen, bl.a. för att dela med sig av yrkeslivets erfarenheter till studenter. Alumner rekryteras ofta som externa lärare och gästföreläsare och många gånger fungerar alumner som ingång för institutionerna till praktikplatser, externa projekt och examensarbeten.

Figur 15: Andel institutioner per fakultet som anger att de har en aktiv alumnerksamhet.

Bilaga 1:

Medverkande institutioner

Humanistiska fakulteten

- Engelska institutionen
- Filosofiska institutionen
- Historiska institutionen
- Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier
- Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap
- Institutionen för kultur och estetik
- Institutionen för lingvistik
- Institutionen för mediastudier
- Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska
- Institutionen för språkdidaktik
- Institutionen för svenska och flerspråkighet
- Romanska och klassiska institutionen
- Centrum för de humanistiska ämnenas didaktik (nu del av Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik)

Samhällsvetenskapliga fakulteten

- Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen
- Centrum för forskning om ojämlikhet i hälsa (CHESS)
- Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD)
- Ekonomisk-historiska institutionen
- Institutet för internationell ekonomi (IIES)
- Institutet för social forskning (SOFI)
- Institutionen för data- och systemvetenskap (DSV)
- Institutionen för pedagogik och didaktik
- Institutionen för socialt arbete
- Kriminologiska institutionen
- Kulturgeografiska institutionen
- Nationalekonomiska institutionen
- Psykologiska institutionen
- Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor (SCORE)
- Socialantropologiska institutionen
- Sociologiska institutionen
- Specialpedagogiska institutionen
- Statistiska institutionen
- Statsvetenskapliga institutionen

Juridiska fakulteten

- Juridiska institutionen

Naturvetenskapliga fakulteten

- Bergianska botaniska trädgården (BBT)
- Fysikum
- Institutionen för biokemi och biofysik (DBB)
- Institutionen för biologisk grundutbildning (BIG)
- Institutionen för ekologi, miljö och botanik (DEEP)
- Institutionen för geologiska vetenskaper (IGV)
- Institutionen för matematikämnets och naturvetenskapsämnenas didaktik (MND)
- Institutionen för material- och miljö kemi (MMK)
- Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi (ACES)
- Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut (MBW)
- Institutionen för naturgeografi
- Institutionen för neurokemi
- Institutionen för organisk kemi
- Matematiska institutionen
- Meteorologiska institutionen (MISU)
- Stockholms Resilienscentrum
- Östersjöcentrum

